Eindrapportage monitor Experimenten Open Bestel

seo economisch onderzoek

Amsterdam, december 2014
In opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Eindrapportage monitor Experimenten Open Bestel

Emina van den Berg
Arjan Heyma
Mark Imandt

seo economisch onderzoek

SEO Economisch Onderzoek - Roetersstraat 29 - 1018 WB Amsterdam - T (+31) 20 525 1630 - www.seo.nl - secretariaat@seo.nl
ABN-AMRO IBAN: NL14ABNA0411744356 BIC: ABNANL2A - ING: IBAN: NL96INGB0004641100 BIC: INGBNL2A
KvK Amsterdam 41197444 - BTW NL 003023965 B01

"De wetenschap dat het goed is"

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport nr. 2014-68

ISBN 978-90-6733-767-0

Dankwoord

Deze acht jaar durende monitor van de Experimenten Open Bestel is mogelijk gemaakt door de verkregen informatie van diverse betrokkenen bij het experiment. In totaal hebben 72 interviews plaatsgevonden met onderwijsinstellingen en zijn acht enquêtes uitgezet onder studenten en alumni van het experiment. Wij zijn zeer dankbaar voor de (meerjarige) medewerking van de respondenten.

Voor het kunnen uitzetten van de enquêtes is gebruik gemaakt van gegevens van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO, voorheen IB-Groep), de Leidse Onderwijsinstellingen (LOI) en het Nederlands Talen Instituut (NTI). Zonder deze gegevens was de monitor onmogelijke geweest in zijn huidige vorm.

Daarnaast zijn we ook dank verschuldigd aan de Commissie Open Bestel Hoger Onderwijs die het experiment tot aan 2010 heeft opgezet en begeleid. Deze commissie bestond in 2010 uit de volgende vier personen:

- Frans de Vijlder (voorzitter commissie, Lector Goed Bestuur en Innovatiedynamiek in Maatschappelijke Organisaties, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen)
- Eric van Damme (CentER for Economic Research/Tilburg Law and Economics Center)
- Mark van Twist (Nederlandse School voor Openbaar Bestuur),
- Marijk van der Wende (Professor Comparative Higher Education Policy Studies, Universiteit Twente, CHEPS)

Na opheffing van de commissie is de voortgang van de monitor met enige regelmaat besproken in een begeleidingscommissie waarin naast het ministerie van OCW en Frans de Vijlder, ook het ministerie van EZ en het Centraal Planbureau waren vertegenwoordigd. Vanuit het ministerie van OCW (directie Hoger Onderwijs en Studiefinanciering) is de monitor tot 2009 op deskundige wijze begeleid door Nicolette van der Velde en daarna door Yvonne Bernardt.

Amsterdam, december 2014

Emina van den Berg
Arjan Heyma
Mark Imandt

Samenvatting

De monitor Experimenten Open Bestel onderzocht de tijdelijke openstelling van het bekostigd hoger onderwijs. Deze openstelling blijkt geen substantiële effecten tot gevolg te hebben op de structuur, het gedrag en de prestaties van de hoger onderwijsmarkt.

Het ministerie van OCW heeft van 2007 tot 2015 geëxperimenteerd met een opener bestel voor het hoger onderwijs. Een open bestel is een stelsel waarin alle aanbieders onder gelijke voorwaarden een beroep kunnen doen op publieke bekostiging voor hun opleidingen. Er ontstaat een zogenoemd *'level playing field'*.

Met behulp van een acht jaar durende monitor is kennis opgedaan over de effecten van het toelaten van andere dan de huidige bekostigde aanbieders op de kwaliteit, doelmatigheid en toegankelijkheid van het hoger onderwijs. Daarnaast is er ook geëxperimenteerd met het loslaten van de macrodoelmatigheidstoets binnen het aanbod van de hbo-bacheloropleiding Small Business and Retail Management. In de monitor is op gestructureerde wijze onderzocht welke veranderingen hebben plaatsgevonden in de structuur, het gedrag en de prestaties van de hoger onderwijsmarkt.

De effecten op de structuur en het gedrag van de markt zijn vastgesteld via kwalitatieve onderzoeksmethoden (interviews). De effecten op prestaties aan de hand van kwantitatieve analyses op voor de monitor vastgestelde indicatoren. Deze betreffen de studieprestaties van studenten (studievoortgang, cijfers, diplomakans) en de kwaliteit van opleidingen (studeerbaarheid, kwaliteit van voorzieningen en betrokkenheid bij de opleiding). Ook is er gekeken naar het aanboren van eventuele nieuwe doelgroepen, hetgeen inzicht geeft in de toegankelijkheid van opleidingen.

Door de toetreding van 19 nieuwe opleidingen is er nauwelijks verandering in de marktstructuur gebracht, waardoor het marktgedrag van onderwijsinstellingen sterk vergelijkbaar is voor opleidingen binnen en buiten het experiment. Ook de marktprestaties, voornamelijk afgemeten aan de prestaties van studenten en de kwaliteit van de opleidingen, zijn niet substantieel veranderd door het opener bestel. De beperkte uitkomsten van de monitor hangen mogelijk samen met de tijdelijkheid, de relatief beperkte omvang en de randvoorwaarden van het experiment.

Uit de monitor blijkt wel dat er verschillen in prestaties bestaan tussen afstands- en contactonderwijs afgemeten aan de waardering van studenten. Afstandsonderwijs, waarvan binnen de Experimenten Open Bestel relatief veel gebruik van wordt gemaakt, scoort binnen de monitor bijvoorbeeld gunstiger op studeerbaarheid en minder gunstig op studievoortgang dan contactonderwijs.

Inhoudsopgave

1 Inleiding

Van 2007 tot 2015 is er geëxperimenteerd met een opener onderwijsbestel. Het primaire doel van een opener onderwijsbestel is het versterken van de dynamiek in het hoger onderwijs.

Aanleiding en doelstelling Experimenten Open Bestel

Met de Experimenten Open Bestel is tijdelijk een opener bestel in het hoger onderwijs geïntroduceerd[1]. Een open bestel is een stelsel waarin voor alle aanbieders van hoger onderwijs gelijke voorwaarden gelden voor toetreden tot en het opereren op de gereguleerde onderwijsmarkt. Daarmee ontstaat er een zogenoemd 'level playing field'[2]. Binnen het huidige bestel is het aantal aanbieders vastgelegd in de wet, waardoor toetreding praktisch onmogelijk is.[3]

Doel van het open bestel is primair het versterken van de dynamiek in het hoger onderwijs. De experimenten zijn opgezet om te toetsen of een opener bestel effecten heeft op de publieke belangen kwaliteit, doelmatigheid en toegankelijkheid van het hoger onderwijs. Ze zijn het gevolg van verschillende debatten in de Tweede Kamer, publicaties van het CPB[4], de Onderwijsraad[5] en Interdepartementaal Beleidsonderzoek[6]. Bestaande onderzoeken gaven onvoldoende zekerheid en uitsluitsel over de effecten van een opener bestel. Om die reden besloot het ministerie van OCW effecten vast te stellen via een experiment.[7]

Box 1 Doelstelling Experimenten Open Bestel

De experimenten hebben als doel meer zicht te krijgen op de effecten van een opener bestel op de kwaliteit, doelmatigheid en toegankelijkheid van het hoger onderwijs. Daarbij ligt de nadruk vooral op de mate waarin door een open bestel:
- de kwaliteit van het onderwijs verbetert;
- de keuzemogelijkheden voor studenten toenemen;
- de prestaties van studenten verbeteren.
Daarnaast dienen de experimenten inzicht te bieden in de bereidheid van particuliere aanbieders om, onder door de overheid te stellen voorwaarden, bekostigd onderwijs te verzorgen. Ook is van belang inzicht te krijgen in belemmeringen die door potentiële aanbieders worden ervaren bij toetreding tot het bekostigde domein.

Bron: Commissie Experimenten Open Bestel Hoger Onderwijs (2010).

De experimenten zijn begeleid door de Commissie Experimenten Open Bestel Hoger Onderwijs. De taak van deze commissie was drieledig:

1. Het uitzetten en begeleiden van het onderzoek naar de experimenten

---

[1] Deelname aan de experimenten was allen mogelijk per september 2007 en/of september 2008.
[2] Op het 'level playing field' is kritiek geuit door o.a. Bas Jacobs, door de volgens hem overeind gebleven toetredingsbelemmeringen (ESB december 2006, Dossier Marktwerking, p. 53-57).
[3] De instellingen zijn opgenomen in een bijlage bij artikel 1.8, eerste lid en art. 1.13, eerste lid van de Wet op het hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek.
[4] CPB (2004), Een open bestel in BVE, HBO en WO.
[5] Onderwijsraad (2004a), Ruimte voor nieuwe aanbieders in het hoger onderwijs.
[6] IBO (2004), IBO open bestel, Interdepartementaal beleidsonderzoek 2003-2004 nr. 2.
[7] Kamerstukken 2004-2005, 29891, nr. 1.

2. Het beoordelen van voorstellen voor toe te laten opleidingen in het kader van de experimenten op grond van een toetsingskader
3. Het monitoren van de voortgang van de experimenten.

Bij de start van de experimenten is aangekondigd dat de commissie per 1 februari 2010 zou worden opgeheven, omdat de laatste opleidingen konden toetreden per september 2008. In 2010 heeft de commissie zijn taak afgerond met een tussenevaluatie[8] die naar de Tweede Kamer is gestuurd.

Aansluiting experimenten op ontwikkelingen in het hoger onderwijs

Sinds de start met de experimenten is er sprake van verschillende ontwikkelingen in het hoger onderwijs die relevant zijn voor het debat over een opener bestel. In reactie op de Strategische Agenda Hoger Onderwijs uit 2011[9] is bijvoorbeeld prestatiefinanciering geïntroduceerd waarmee prestatieafspraken zijn gemaakt met individuele instellingen. Het ministerie van OCW oefent daarmee invloed uit op de toegankelijkheid, kwaliteit en doelmatigheid bij bekostigde instellingen. Daarnaast is met de Nationale Raad voor Training en Opleiding (NRTO) een convenant gesloten over de bijdrage aan de doelstellingen in de Strategische Agenda door private aanbieders van onderwijs.[10]

De meest recente aansluiting is te vinden met het advies van de Commissie Rinnooy Kan over de mogelijkheden voor flexibeler onderwijs aan volwassenen. De commissie adviseert lessen te trekken uit de Experimenten Open Bestel voor het doen van verder onderzoek naar mogelijkheden tot vraagfinanciering.[11] Daarnaast worden in het advies verschillende aanbevelingen gedaan die overlappen met de ervaringen binnen de monitor Experimenten Open Bestel. Hierbij gaat het bijvoorbeeld over de voordelen van (modulair) afstandsonderwijs voor werkenden en de voorwaarden waaronder private aanbieders kunnen en willen toetreden tot het bekostigde segment. Inmiddels heeft het kabinet met een brief over Leven Lang Leren[12] concrete maatregelen aangekondigd aan de Tweede Kamer die zouden moeten leiden tot een flexibeler en vraaggerichter onderwijsaanbod in het publieke en private deeltijd hoger beroepsonderwijs.

---

8 Commissie Experimenten Open Bestel Hoger Onderwijs (2010), Eindverslag van de Commissie Experimenten Open Bestel Hoger Onderwijs: Een tussenevaluatie van de experimenten.

9 Ministerie van OCW (2011), Kwaliteit in verscheidenheid: strategische agenda hoger onderwijs en wetenschap.

10 Ministerie van OCW en NRTO (2011), Hoofdlijnenakkoord OCW-NRTO 2012-2016.

11 Adviescommissie 'Flexibel hoger onderwijs voor werkenden' (2014), Flexibel hoger onderwijs voor werkenden.

12 Kamerstuk nr. 689740.

2 Opzet experimenten en monitor

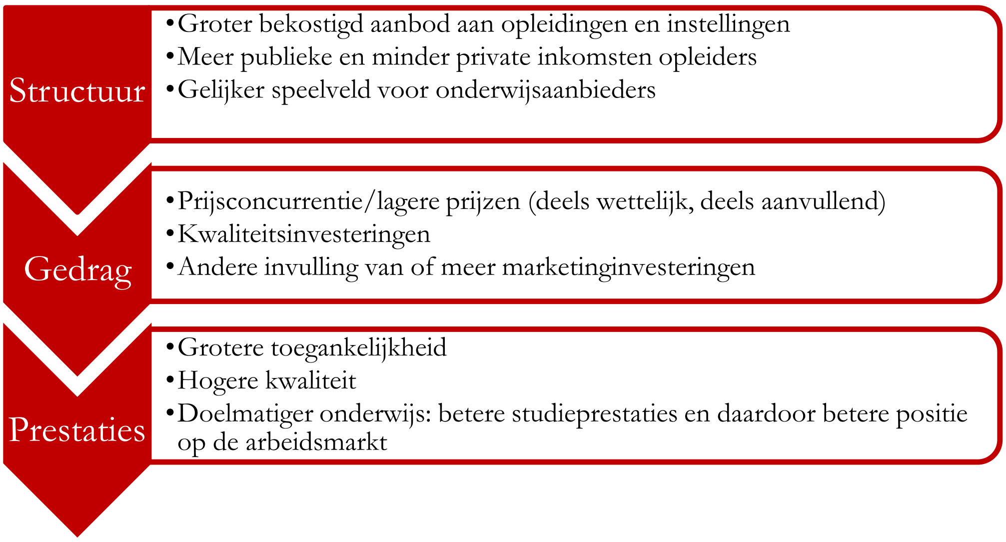
De opzet van de monitor Experimenten Open Bestel houdt optimaal rekening met de opzet en inhoud van de experimenten. Om effecten van de experimenten vast te stellen is gebruik gemaakt van kwalitatieve en kwantitatieve onderzoekmethoden.

Dit hoofdstuk beschrijft hoe de experimenten zelf en de monitor van de experimenten zijn vormgegeven. Achtereenvolgens komen de vraagstelling en verwachte effecten van de experimenten, de opzet van de experimenten en de onderzoeksmethode aan de orde. De laatste paragraaf bevat een verantwoording van de indicatoren die zijn gemonitord.

2.1 Onderzoeksvraag en verwachte effecten

Het doel van de monitor Experimenten Open Bestel is het in beeld brengen van mogelijke effecten op de publieke belangen kwaliteit, doelmatigheid en toegankelijkheid van het hoger onderwijs. Om deze potentiële effecten systematisch te onderzoeken is de monitor in nauwe afstemming met de Commissie Experimenten Open Bestel opgezet volgens het Structuur- Gedrag-Prestaties-model (SGP-model). Dit model wordt vaak als economisch kader gebruikt bij ordeningsvraagstukken zoals bij de experimenten het geval is. Het SGP-model veronderstelt een wisselwerking tussen de structuur van de markt, het gedrag van marktpartijen en het resultaat voor studenten als consumenten van hoger onderwijs. Figuur 2.1 geeft dit model schematisch weer voor een opener bestel, met daarin per onderdeel de vooraf verwachte effecten.

Figuur 2.1 Verwachte effecten op structuur, gedrag en prestaties



Door de experimenten wordt er verandering in de structuur van de markt gebracht met de volgende verwachte gevolgen: toetredende opleidingen begeven zich op een nieuwe markt en krijgen een andere inkomstenstructuur, waardoor zij (op innovatieve wijze) gaan concurreren op prijs, kwaliteit en informatievoorziening/marketing. Deze toegenomen concurrentie verbetert de prestaties van

(de studenten aan) opleidingen: nieuwe en grotere doelgroepen worden aangeboord, die positiever oordelen over de kwaliteit van de opleidingen, sneller en harder studeren en na diplomering betere kansen hebben op de arbeidsmarkt.

Deze doorwerking van effecten is afhankelijk van een aantal contextfactoren. Zo moeten instellingen voldoen aan randvoorwaarden voor deelname aan het experiment (o.a. hoogte collegegeld[13], geen selectie aan de poort, macrodoelmatigheidstoets voor experiment A) en is als gevolg daarvan het aantal opleidingen dat aan het experiment deelneemt mogelijk beperkt. Daardoor blijft de structuurwijziging beperkt. Het experiment is bovendien tijdelijk[14], waardoor partijen wellicht minder gecommitteerd zijn om op volle kracht te concurreren. Hierbij is het ook maar de vraag of instellingen strategisch ander gedrag zullen vertonen, doordat een beperkt aantal opleidingen meedoet aan een experiment.

2.2 Opzet experimenten

Opleidingen die zijn toegelaten tot het experiment hebben reguliere bekostiging ontvangen voor hun opleidingen. De Commissie Experimenten Open Bestel heeft de aanvragen beoordeeld en is tevens eindverantwoordelijk voor de vormgeving van het experiment. In totaal was er ruimte voor 40 opleidingen en 6.700 studenten.

De experimenten bestaan uit twee aanvraagrondes, waarvan de eerste kon worden gedaan voor start per september 2007 en de tweede per september 2008. Per startmoment mochten twee opeenvolgende cohorten aan studenten meedoen. Na de laatste aanvraagronde is het experiment formeel gesloten, zodat toetreding niet meer mogelijk was.

Het experiment bestaat uit twee typen experimenten, een experiment met een open inschrijving (experiment A) en een experiment met de hbo-bacheloropleiding Small Business and Retail Management (Experiment B). Een essentieel verschil tussen beide experimenten is de macrodoelmatigheidstoets, die wel werd gehanteerd bij de open inschrijving en niet bij Small Business and Retail Management. Het doel van de macrodoelmatigheidstoets is om aan te tonen dat er voldoende belangstelling is voor een opleiding, die aanvullend is op de belangstelling voor soortgelijke bestaande opleidingen in de regio en dat er voldoende arbeidsmarktpotentie is voor afgestudeerden aan de opleiding. De macrodoelmatigheidstoets wordt uitgevoerd door de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (CDHO).

Experiment A betreft een open inschrijving voor opleidingen die voldeden aan een aantal vereisten. Deze omvatten een verplichte accreditatie en toets op doelmatigheid, een algemene toelatingsplicht van studenten en het hanteren van het wettelijke collegegeld[15]. Experiment A stond open voor bachelor- en masteropleidingen die verzorgd worden door andere aanbieders dan zijn opgenomen in de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW). Deze aanbieders

---

13 Voor voltijdopleidingen is er geen mogelijkheid tot prijsconcurrentie, omdat het hanteren van het wettelijk collegegeld is vereist. Voor deeltijdopleidingen is dat er wel, omdat het wettelijk collegegeld voor dit type opleidingen een bandbreedte heeft, waarbinnen vrijheid bestaat tot prijsvorming. Het merendeel van de opleidingen binnen de Experimenten Open Bestel betreft deeltijdopleidingen.

14 Toetreding was enkel op twee momenten mogelijk, namelijk september 2007 en september 2008.

15 Voor deeltijdopleidingen heeft het wettelijk collegegeld een bandbreedte, waarbinnen instellingen vrij zijn om hun eigen prijs te kiezen.

maken geen deel uit van het bekostigd onderwijsbestel. Via dit experiment kan worden onderzocht welke effecten optreden als private aanbieders toetreden tot de bekostigde markt.

Experiment B bestaat uit verschillende aanbieders van dezelfde opleiding, namelijk de hbo-bacheloropleiding Small Business en Retailmanagement (SBRM). Voor dit experiment was zowel inschrijving mogelijk door reeds bekostigde instellingen als door private aanbieders. Ook voor deze opleiding golden de voorwaarden van accreditatie, algemene toelatingsplicht en het wettelijk collegegeld. De toets op macrodoelmatigheid werd bij dit experiment echter niet gehanteerd. Het loslaten van deze toets maakt toetreding en concurrentie mogelijk in regio's waar dergelijke opleidingen reeds bestaan.

Voor de reeds bekostigde instellingen in experiment B geldt dat ze na het experiment de opleiding mogen blijven aanbieden met bekostiging. Voor hen verandert het experiment dus niets aan de bekostiging. Voor de private instellingen valt de bekostiging volledig weg na afloop van het experiment. Experiment B is opgezet vanuit de gedachte dat effecten van een open bestel vooral zichtbaar worden als extra concurrentie wordt toegestaan binnen een domein waarbinnen al meerdere aanbieders actief zijn. Er is specifiek voor SBRM gekozen, omdat de overheid ondernemerschap wilde bevorderen.

2.3 Onderzoeksmethode

De monitor bestaat uit een kwalitatieve en kwantitatieve component, waarbij de kwantitatieve component de overhand heeft. Het kwalitatieve onderzoek richt zich met name op de veranderingen in de structuur van het hoger onderwijs en het gedrag dat instellingen vertonen door de Experimenten Open Bestel. Dit is ingevuld door middel van telefonische interviews met instellingen die aan de experimenten deelnemen. Het kwantitatieve onderzoek richt zich op effecten op prestaties van het hoger onderwijs. Hiervoor zijn herhaaldelijke enquêtes gehouden, waarmee studenten en alumni van de experimentopleidingen zijn gevolgd. Deze enquêtes zijn ook gehouden onder studenten en alumni van dezelfde of gelijksoortige opleidingen buiten het experiment (schaduwopleidingen). Op de uitkomsten van de enquêtes zijn verschil-in-verschil analyses uitgevoerd, waarbij de experimentopleidingen zijn vergeleken met hun schaduwopleidingen. Hiermee zijn zo zuiver mogelijk effecten van het experiment vastgesteld.

In totaal is gebruik gemaakt van drie meetinstrumenten, die gedurende de looptijd van de monitor meerdere keren zijn benut. Tabel 2.1 geeft een schematisch overzicht van de instrumenten en meetmomenten.

Tabel 2.1 Drie meetinstrumenten

Meetinstrument	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Instellingsinterviews	√	√	√			√		
Studentenenquête		√	√	√	√		√	
Alumni-enquête					√		√	√

NB: De jaartallen verwijzen naar kalenderjaren.

De inhoud van de drie meetinstrumenten is samen met de Commissie Experimenten Open Bestel en het ministerie van OCW vastgesteld. Voor de invulling van de enquêtes is gebruik gemaakt van literatuuronderzoek, bestaande vragenlijsten en van informatie die beschikbaar is gekomen uit vijftig interviews met instellingen die vlak voor de start van het experiment door SEO zijn gehouden[16].

Experimentele opzet voor het vaststellen van effecten

Om effecten van de Experimenten Open Bestel vast te kunnen stellen, zijn de (prestaties van) opleidingen in het experiment vergeleken met opleidingen buiten het experiment (schaduwopleidingen). Deze schaduwopleidingen bestaan uit dezelfde of zo goed mogelijk lijkende opleidingen in het bekostigde segment van de markt (studierichting en onderwijsvorm komen overeen)[17]. Door deze vergelijkbaarheid zijn er zo min mogelijk verschillen te verwachten tussen studenten van de experiment- en schaduwopleidingen. Effecten van de Experimenten Open Bestel worden zo zuiver mogelijk vastgesteld door middel van verschil-in-verschil analyses, waarbij is gecorrigeerd voor eventuele verschillen in persoonskenmerken tussen studenten van de experiment- en schaduwopleidingen.

Experiment A bestaat voornamelijk uit opleidingen met afstandsonderwijs[18]. Idealiter zouden deze opleidingen vergeleken worden met dezelfde opleidingen met afstandsonderwijs buiten het experiment. Informatie over dergelijke opleidingen was echter niet beschikbaar voor deze monitor[19]. Om die reden is er afgeweken naar dezelfde of soortgelijke opleidingen buiten het experiment met (deeltijd en duaal[20]) contactonderwijs. Deze opleidingen komen goed overeen, maar het type onderwijs verschilt van elkaar, namelijk contact- versus afstandsonderwijs. Eventuele verschillen tussen beide groepen opleidingen zouden verklaard kunnen worden door twee effecten: open bestel en/of het afstandsonderwijs. Om zuivere effecten van het open bestel vast te stellen, is het dus noodzakelijk om het effect van afstandsonderwijs te scheiden van het effect van het open bestel. Om dit te kunnen doen is een extra onderzoeksgroep bij de monitor betrokken (onderzoeksgroep C). Onderzoeksgroep C bestaat uit opleidingen die afwijken van de opleidingen binnen experiment A, en waarvan zowel een variant in het afstandsonderwijs[21] en contactonderwijs bestaat. Door deze opleidingen bij de monitor te betrekken is het mogelijk om verschillen tussen contact- en afstandsonderwijs bloot te leggen buiten het experiment. Via experiment A worden verschillen tussen contact- en afstandsonderwijs binnen het experiment vastgesteld. Het verschil tussen experiment A en onderzoeksgroep C betreft dan het zuivere effect van het open bestel, waarbij het effect van afstandsonderwijs is geïsoleerd. Op deze manier ontstaat er via een extra onderzoeksgroep een geschikte controlegroep voor de afstandsopleidingen binnen het experiment[22].

---

16 In Bijlage A is een lijst opgenomen van de geïnterviewde personen en instellingen.
17 In Bijlage B worden alle schaduwopleidingen getoond.
18 Bij afstandsonderwijs worden studenten niet fysiek onderwezen. In plaats daarvan communiceren leraar en leerling op tijden die zij zelf kiezen, bijvoorbeeld via e-mail of chat. Andere typische kenmerken zijn dat studenten op eigen tempo studeren en dat het onderwijs modulair is opgebouwd.
19 Afstandsonderwijs bij bekostigde instellingen komt niet voor en DUO beschikt niet over registraties bij private instellingen buiten het experiment.
20 De doelgroep van deeltijd en duaal contactonderwijs vertoont meer overeenkomsten met de doelgroep van afstandsonderwijs dan voltijd contactonderwijs.
21 Het gaat hier bovendien om opleidingen bij de private aanbieders die actief zijn binnen het experiment.
22 Deze onderzoeksaanpak is afgestemd met OCW en de Commissie Experimenten Open Bestel in februari 2009.

De studenten en alumni van de experiment- en schaduwopleidingen zijn geselecteerd en benaderd aan de hand van registraties bij DUO. Voor het benaderen van studenten en alumni uit onderzoeksgroep C zijn ook gegevens van private instellingen gebruikt. Alle onderzoeksgroepen zijn jaarlijks op hetzelfde moment met dezelfde vragenlijsten ondervraagd.[23] In totaal kunnen zes groepen studenten en alumni worden onderscheiden, zie Tabel 2.2.

Tabel 2.2 Elke onderzoeksgroep heeft een eigen schaduwcohort

Groep	Opleidingen
Experiment A	Opleidingen binnen experiment A (voornamelijk afstandsonderwijs)
Schaduw A	Dezelfde opleidingen als experiment A buiten het experiment (contactonderwijs)
Experiment B	SBRM-opleidingen binnen experiment B
Schaduw B	SBRM-opleidingen buiten het experiment
Onderzoeksgroep C	Opleidingen met afstandsonderwijs buiten het experiment
Schaduw C	Dezelfde opleidingen als onderzoeksgroep C met contactonderwijs

2.4 Verantwoording onderzoeksmethode

De onderzoeksmethode volgt het in Paragraaf 2.1 geschetste SGP-model. Voor elk onderdeel (Structuur, Gedrag, Prestaties) zijn specifieke indicatoren vastgesteld, op basis waarvan effecten binnen dat onderdeel onderzocht zijn. In Tabel 2.3 worden de indicatoren per onderdeel getoond, met daarbij het gehanteerde instrument om de indicator vast te stellen en de aard van de indicator (kwantitatief of kwalitatief).

Tabel 2.3 Indicatoren per onderdeel in het SGP-model

	Indicator	Instrument	Type indicator
Structuur	Aantal deelnemende instellingen en opleidingen	interviews	kwalitatief
	Financiële opbrengsten van de opleidingen	interviews	kwalitatief
Gedrag	Gepercipieerde concurrentie	interviews	kwalitatief
	Kosten voor studenten/prijsbeleid	interviews	kwalitatief
	Kwaliteitsinvesteringen	interviews	kwalitatief
	Marketinginspanningen	interviews	kwalitatief
Prestaties	Toegankelijkheid via: nieuwe doelgroepen op basis van persoonskenmerken, werksituatie en onderwijstype	interviews & enquête	kwalitatief & kwantitatief
	Kwaliteit via: studeerbaarheid, kwaliteit voorzieningen, kwaliteit contacten binnen de opleidingen en algeheel kwaliteitsoordeel	enquête	kwantitatief
	Doelmatigheid via: studentenprestaties, studievoortgang, behaalde cijfers, diplomakans en arbeidsmarktpositie	enquête	kwantitatief

23 Voor een overzicht van de respons op de enquêtes, zie Bijlage C.

Binnen de monitor is het publieke belang van doelmatigheid benaderd via de prestaties van studenten. Dit omdat er geen gegevens beschikbaar zijn over de kosten per opleiding per onderwijsinstelling. Er is dus niet gekeken hoe de prestaties zich per (publiek en privaat) bestede euro hebben ontwikkeld. Ook is niet gekeken of kosten anders uitpakken voor opleidingen binnen en buiten het experiment.

De nadruk binnen de monitor ligt op de jaarlijkse enquêtes die gehouden zijn onder studenten van de experiment- en schaduwopleidingen. Elk cohort is in totaal vier tot vijf keer ondervraagd[24]. Dat betekent dat de eventuele overgang naar de arbeidsmarkt ook is meegenomen. Het eerste cohort studenten (uit de eerste ronde) is in 2008 voor het eerst bevraagd en is gevolgd tot en met 2013. Het tweede cohort uit de eerste ronde en het eerste cohort uit de tweede ronde zijn in 2009 voor het eerst bevraagd. Zij kregen in 2014 hun laatste vragenlijst voorgelegd. Het tweede cohort uit de tweede ronde, ten slotte, is één keer minder ondervraagd dan de voorgaande cohorten, namelijk van 2010 tot en met 2014. Figuur 2.3 geeft dit schematisch weer.

Figuur 2.3 Schematisch weergaven van de enquêtemomenten per cohort

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ronde 1 – cohort 1	1e meting	2e meting	3e meting	4e meting		5e meting	
ronde 1 – cohort 2		1e meting	2e meting	3e meting		4e meting	5e meting
ronde 2 – cohort 1		1e meting	2e meting	3e meting		4e meting	5e meting
ronde 2 – cohort 2			1e meting	2e meting		3e meting	4e meting

24 Vanuit de onderzoeksopzet waren oorspronkelijk enquêtes voorzien tot en met 2015 (zes metingen per cohort). Dit is in overleg met OCW aangepast naar aanleiding van de resultaten uit de tussenmetingen. Daaruit bleek niet veel verschil te bestaan tussen achtereenvolgende metingen, terwijl de respons wel steeds verder afnam. Bovendien is de verwachting dat een meting in 2015 alsnog onvoldoende informatie zal opleveren over onderzoeksgroep C, op basis waarvan zuivere effecten van het open bestel kunnen worden vastgesteld op de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden.

3 Gevolgen voor structuur en gedrag

De structuur van de onderwijsmarkt is nauwelijks veranderd door de Experimenten Open Bestel, Er is redelijk vergelijkbaar marktgedrag bij onderwijsinstellingen waargenomen tussen opleidingen binnen en buiten het experiment.

3.1 Gevolgen voor de marktstructuur

Op de open inschrijving van experiment A zijn in totaal drie binnenlandse private instellingen toegelaten, zie Tabel 3.1. Dit experiment bestaat uit 13 hbo-bacheloropleidingen, waarvan het merendeel al actief en geaccrediteerd was voor toetreding[25]. Ze zijn dus niet speciaal ontwikkeld om deel te nemen aan de Experimenten Open Bestel. Internationale toetreders en opleidingen op masterniveau zijn niet aangetrokken, hoewel daar bij de opzet van het experiment wel op was gehoopt. De redenen daarvoor zijn niet onderzocht.

Tabel 3.1 Alleen binnenlandse en reeds bestaande opleidingen maken deel uit van het experiment

Ronde 1: start per sept 2007	Ronde 2: start per sept 2008
Deelnemers experiment A: open inschrijving	
LOI (4 opleidingen)	*LOI (6 opleidingen)*
- Hbo Informatica (Software Engineering)	- Hbo Hartfunctielaborant
- Hbo Bedrijfskundige Informatica	- Hbo Logistiek en economie
- Hbo Bouwkunde	- Hbo Longfunctieassistent
- Hbo Laborant Klinische Neurofysiologie	- Hbo Rechten
	- Hbo Toegepaste psychologie
	- Hbo Technische Informatica
	NTI (2 opleidingen)
	- Hbo Rechten
	- Hbo Toegepaste psychologie
	Saxion Next
	- Hbo tweedegraads lerarenopleiding
Deelnemers experiment B: Small Business and Retail Management (SBRM)	
- Hogeschool Inholland Den Haag	- HvA Almere / Windesheim
- Hogeschool Inholland Delft	
- LOI	
- Saxion Hogeschool Deventer	
- Christelijke Hogeschool Windesheim	

Experiment B bestaat uit zes SBRM-opleidingen, waarvan vijf bij reeds bekostigde instellingen. Voor drie van de vier bekostigde instellingen betrof de SBRM-opleiding een nieuwe opleiding. Bij één bekostigde instelling bestond de opleiding al, maar is deze uitgebreid naar twee andere

25 De uitzonderingen zijn Hbo Logistiek en economie en Hbo Rechten bij de LOI.

vestigingen, waar deze dan ook voor het eerst werd aangeboden. Verder doet er één private instelling mee. Van de zes SBRM-opleidingen zijn er twee weggevallen gedurende de looptijd van het experiment. Hogeschool Inholland Delft is gestopt wegens gebrek aan instroom en de SBRM-opleiding van de HvA Almere is opgegaan in die van de Christelijke Hogeschool Windesheim. Daarnaast heeft er ook een uitbreiding plaatsgevonden: Hogeschool Inholland Den Haag is, naast de al bestaande voltijd- en deeltijdvariant, ook een duale variant gaan aanbieden. Bij de schaduwopleidingen zijn geen sluitingen of uitbreidingen bekend. Wel is er sprake geweest van fluctuaties in de instroom van het deeltijd en duaal onderwijs, zie Tabel 3.2.

Tabel 3.2 Vooral fluctuerende instroom bij bekostigd deeltijd en duaal SBRM

	2007	2008	2009
Voltijd	1.380	1.353	1.590
Deeltijd	102	43	114
Duaal	225	114	189

Bron: CRIHO 2008-2010.

De belangstelling van onderwijsinstellingen voor het experiment viel tegen. Voor de 40 beschikbare plekken in het experiment zijn er van de 36 aanvragen uiteindelijk 19 toegelaten. De meeste afwijzingen zijn gebaseerd op grond van de kwaliteitseisen van de NVAO of de doelmatigheidstoets binnen experiment A. Ook is er een aantal aanvragen teruggetrokken. Uit interviews met private instellingen blijkt dat vele niet deelnemen omdat zij zich niet kunnen vinden in de voorwaarden van het experiment (vrijwel alle WHW-eisen[26]). Deze instellingen vragen bijvoorbeeld een hoger collegegeld dan in het experiment is toegestaan of ze willen gebruik maken van (de eveneens niet toegestane) selectie aan de poort. Bovendien vinden zij de extra administratieve lasten die deelname met zich meebrengt bezwaarlijk.

3.2 Gevolgen voor het marktgedrag

Gezonde concurrentie bij SBRM bewerkstelligt differentiatie

De instellingen binnen experiment B geven aan dat ze meer concurrentie ervaren bij hun SBRM-opleidingen binnen het experiment dan bij andere opleidingen buiten het experiment. Eén van de instellingen voelt zich zelfs ingesloten door andere instellingen in de directe omgeving die dezelfde opleiding aanbieden. De meerderheid ervaart de concurrentie als gezond, maar tegelijkertijd vergroot het de noodzaak om te differentiëren. Een instelling werkt bijvoorbeeld veel kleinschaliger dan de ander en trekt daarmee studenten aan die dat juist prettig vinden. Hierdoor worden deze instellingen gedwongen om via voorlichting duidelijk te maken hoe hun instelling zich onderscheidt van anderen om zo de 'juiste' doelgroep binnen te halen.

Beperkte toename marketinginspanningen

Instellingen benutten vooral hun reguliere wervingskanalen om studenten aan te trekken. Daar waar de opleidingen voor het eerst worden aangeboden (bekostigde instellingen in experiment B), is opgemerkt dat er in de eerste jaren meer geïnvesteerd wordt in werving dan in latere jaren, maar

26 Deze eisen omvatten een toetsing door de Inspectie van het onderwijs, de auditdienst van OCW, de NVAO (indien van toepassing) en de macrodoelmatigheidstoets door OCW.

dit staat los van deelname aan het experiment. Daarnaast geven vooral private instellingen tijdelijk extra informatie op hun website of via brochures over het experiment. Eén instelling benadrukte daarbij de financiële ondersteuning van het experiment, op basis waarvan de collegegelden niet hoger zijn dan de 'standaard' hbo-tarieven voor deeltijdopleidingen. Of hierdoor extra studenten zijn aangetrokken is niet vast te stellen.

Goedkoper studeren bij private instellingen binnen het experiment

De private instellingen binnen de experimenten hanteren elk hun eigen prijsbeleid. Twee van de drie instellingen laten de studenten direct profiteren van de bekostiging die zij ontvangen door het verlagen van het lesgeld[27]. Bij een andere aanbieder is de totale prijs van de opleiding gelijk, maar is de betalingsfrequentie gestegen van drie naar vijf keer. Gemeenschappelijke uitkomst is dat de jaarlijkse opleidingskosten voor studenten binnen de experimenten aanzienlijk lager zijn in verhouding tot daarbuiten. De hoogte van het lesgeld is daardoor vergelijkbaar met de gangbare prijs van bekostigd deeltijdonderwijs.

Studenten van private opleidingen binnen het experiment profiteren ook van gunstigere inschrijf- en stoppersvoorwaarden[28]. Zij kunnen bijvoorbeeld hun opleiding met één maand opzegtermijn opzeggen, in tegenstelling tot de gebruikelijke regeling per einde van het lopende studiejaar.[29] Ook kunnen zij aanspraak maken op restitutie van lesgeld indien zij eerder afstuderen dan per september van een bepaald studiejaar. Deze gunstigere voorwaarden gelden niet voor studenten van private opleidingen buiten het experiment en zijn volledig door de voorwaarden van het experiment tot stand gekomen.

Kwaliteitsinvesteringen door private instellingen

Het merendeel van de private instellingen benut het experiment volgens eigen zeggen om extra kwaliteitsinvesteringen te doen in hun opleidingen. Zo investeert een instelling een deel van de bekostiging in extra contactmomenten en begeleiding aan studenten. Ook is er geëxperimenteerd met het digitaal afnemen van tentamens. Dit zagen zij als een mooie kans om intern te onderzoeken of deze kwaliteitsinvesteringen effect hebben op het studierendement. Een andere instelling gebruikt de middelen vanuit het experiment om hiermee een specifieke verkorte opleiding aan te bieden die zich volledig toespitst op de leerwerkplek van de student. De bekostiging heeft hen in staat gesteld om samen met het werkveld onderwijsmodules voor de opleiding door te ontwikkelen. Ook hebben zij het intake assessment verbeterd en uitgebreid.

Bij bekostigde instellingen verschilt de kwaliteit van opleidingen binnen en buiten het experiment niet van elkaar. Zij geven namelijk aan dat de accreditatievoorwaarden leidend zijn. De kwaliteit en beloning van de ingezette docenten of het lesmateriaal verschilt niet tussen opleidingen die wel en niet meedoen met het experiment.

---

27 Bij een aanbieder betalen studenten minder dan 50 procent van de gebruikelijke prijs.
28 Dit zijn voorwaarden die standaard gelden voor het bekostigd onderwijs.
29 Dit moment betreft 12 maanden na inschrijving.

4 Gevolgen voor prestaties

Uit de monitor blijken geen substantiële effecten van de Experimenten Open Bestel op de prestaties van (studenten van) de betreffende opleidingen. Effecten die worden gevonden zijn vooral veroorzaakt door het afstandsonderwijs. Dat heeft veel te maken met de bewuste keuze die studenten maken voor afstands- versus contactonderwijs.

De prestaties van het hoger onderwijs worden binnen de monitor beoordeeld aan de hand van de toegankelijkheid en kwaliteit van de opleidingen en door de studieprestaties van studenten. Binnen ieder van deze aspecten is naar verschillende indicatoren gekeken, die door de tijd heen zijn gevolgd en waar vervolgens een effectmeting op is uitgevoerd.

4.1 Toegankelijkheid

Ontwikkeling aantal studenten en marktaandeel

Het aantal studenten ingeschreven bij een experimentopleiding steeg van het eerste naar het tweede deelnamejaar met 43 procent binnen ronde 1 en met 82 procent binnen ronde 2. In ronde 1 is de stijging volledig toe te wijzen aan een toegenomen belangstelling voor SBRM. In ronde 2 is de stijging deels het gevolg van studenten die zich na 1 september hebben ingeschreven in het afstandsonderwijs omdat het daar mogelijk is gedurende het hele jaar in te schrijven, en deels door een toegenomen belangstelling voor de opleidingen. Het totaal aantal studenten binnen het experiment bedraagt bijna 2.000, zie Tabel 4.1.

Tabel 4.1 Toenemende studentenaantallen

	Ronde 1		Ronde 2		Totaal
Instroomcohort	1	2	1	2	
Start per	1 sept 2007	1 sept 2008	1 sept 2008	1 sept 2009	
Experiment A	73	74	400	810	1.357
Experiment B	173	279	84	72	608
Totaal	***246***	***353***	***484***	***882***	***1.965***

Bron: CRIHO 2008-2010 en registraties van private instellingen.

Bij nagenoeg alle instellingen is de instroom jaarlijks toegenomen, bij twee instellingen zelfs verdubbeld ten opzichte van voor deelname aan het experiment. In hoeverre deze toegenomen instroom veroorzaakt is door deelname aan de experimenten, is niet vast te stellen[30]. Er zijn verschillende verklaringen te geven die los staan van deelname aan het experiment, zoals het algemeen toenemende opleidingsniveau van de bevolking of de economische crisis die ervoor zorgt dat mensen langer doorstuderen. Ook het bestaan van Associate-degreeprogramma's zou voor meer doorstroom naar de bachelor kunnen zorgen.

Eén private instelling ervaart naast de toenemende instroom ook een vergroting van het afzetgebied, omdat de opleidingen studenten aantrekken uit nieuwe regio's. Waar dit door wordt

[30] Doordat er slechts twee instroommomenten zijn van het experiment, is het niet mogelijk om een verschil-in-verschil analyse uit te voeren op de instroom.

veroorzaakt, is voor hen onduidelijk. Het zou wellicht te maken kunnen hebben met het fors verlagen van de prijs, waardoor eventuele reiskosten voor contactmomenten minder zwaar wegen. Een aantal instellingen heeft aangegeven dat het marktaandeel is gestegen gedurende deelname aan het experiment, maar dat hiervoor naar eigen zeggen niet direct is aan te tonen dat dit expliciet komt door deelname aan het experiment.

Geen nieuwe doelgroepen aangeboord

Op basis van een analyse op persoonskenmerken van deelnemende studenten binnen de monitor kan niet worden aangetoond dat er nieuwe doelgroepen zijn aangeboord door het experiment. De samenstelling van studenten in de experimentopleidingen is namelijk nagenoeg gelijk aan die van de geselecteerde schaduwgroepen uit het bekostigde bestel, zie Tabel 4.2. Omdat experiment A afwijkt van experiment B (denk aan onderwijsvorm, type onderwijs en opleiding) is deze analyse afzonderlijk voor beide typen experimenten uitgevoerd en weergegeven. In elk type experiment wijkt slechts één van de zes onderzochte kenmerken significant af van de schaduwgroep. Voor experiment A betreft dit het hebben van kinderen. Na correctie voor afstandsonderwijs (d.m.v. onderzoeksgroep C) komt dit anderhalf keer zo vaak voor bij studenten van opleidingen binnen het experiment dan er buiten. In experiment B is de gemiddelde leeftijd van studenten een half jaar hoger dan dat van SBRM-studenten buiten het experiment. Voor beide verschillen is geen eenduidige verklaring te geven.

Tabel 4.2 Persoonskenmerken binnen en buiten experiment wijken nauwelijks af

	Experiment A	Experiment B	N
Leeftijd	n.s.	+ 0,52 **	4.884
Geslacht (vrouw)	n.s.	n.s.	4.508
Etniciteit (allochtoon)	n.s.	n.s.	4.105
Hebben van kinderen	+ 1,47 *	n.s.	4.760
Werken en studeren tegelijk	n.s.	n.s.	4.735
Hoogste vooropleiding			
Mbo 4	n.s.	n.s.	3.571
Ho diploma[31]	n.s.	n.s.	3.748

**.= significant op 1%-niveau; * = significant op 5%-niveau
Bron: SEO Economisch Onderzoek, panelanalyse studentenenquêtes (2008-2013).

Interviews met de betrokken instellingen bevestigen bovenstaand beeld uit de studentenenquêtes. Op één instelling na geven zij zelf aan geen andere studentenpopulaties aan te trekken. De instelling die dit zegt te doen, geeft aan meer jongeren en mbo4-gediplomeerden aan te hebben getrokken met het experiment. Ook stellen zij meer instroom te hebben van mensen die de 21+ toets[32] bij hen afleggen. Deze beweringen kunnen niet worden bevestigd op basis van de resultaten uit de studentenquêtes en de registratiegegevens van DUO.

Ondanks dat er geen nieuwe doelgroepen zijn aangeboord door het toelaten van private aanbieders in het experiment, is via de enquêtes naar voren gekomen dat er behoefte is aan verschillende

31 Hieronder wordt o.a. het propedeutisch getuigschrift en een bachelordegree verstaan.
32 Deze toets wordt gehanteerd bij personen die 21 jaar of ouder zijn en geen havo-, vwo- of mbo 4-diploma hebben, maar wel een hbo-bacheloropleiding willen volgen. De toets toont aan of iemand geschikt is voor een opleiding in het hbo.

onderwijsvormen. De studenten bij private instellingen binnen het experiment geven namelijk aan dat zij expliciet hebben gekozen voor een opleiding in het afstandsonderwijs. In dat opzicht sluit het onderwijsaanbod van private instellingen beter aan bij de behoefte van deze studenten dan bekostigde instellingen.

Afstandsonderwijs wordt bewust gekozen

Studenten kiezen bewust voor een opleiding in het contact- of afstandsonderwijs. Afstandsonderwijsstudenten (dus ook die in experiment A) laten in hun opleidings- en instellingskeuze logischerwijs veel vaker meewegen dat ze op eigen tempo kunnen studeren. Ook de reputatie (goede opleidingen, grote naamsbekendheid) van de onderwijsinstellingen is voor afstandsonderwijsstudenten bovengemiddeld vaak een reden om voor de instelling te kiezen.

Bovendien geven studenten in het afstandsonderwijs vaker dan andere studenten aan dat het gemakkelijk verkrijgen van informatie een rol speelde in hun instellingskeuze. De marketing van aanbieders van afstandsonderwijs lijkt dus bovengemiddeld goed verzorgd. Dat is een belangrijk gegeven, aangezien de kwaliteit van een opleiding lastig is te beoordelen zonder de opleiding gevolgd te hebben. Uiteraard wordt de kwaliteit geborgd middels accreditatie.

Bij de keuze voor afstandsonderwijs binnen het experiment spelen de opleidingskosten een meer prominente rol dan bij de keuze voor contactonderwijs. De kosten voor afstandsonderwijs worden bovendien gunstiger ingeschat. Wanneer er echter aan afstandsonderwijsstudenten wordt gevraagd hoe hoog de jaarlijkse opleidingskosten zijn, blijkt daar slechts een gering verschil te bestaan met wat studenten in het contactonderwijs rapporteren. Wel is duidelijk dat de kosten in het afstandsonderwijs anders zijn opgebouwd. In het afstandsonderwijs is naast lesgeld bijvoorbeeld sprake van examengeld, wat neerkomt op een vast bedrag per af te leggen examen. Daartegenover staat dat de kosten voor studie- en lesmateriaal in het afstandsonderwijs grotendeels zijn meegenomen in het lesgeld. Lager lesgeld in combinatie met een hoger betalingsritme en daardoor lagere termijnbedragen wekken hoogstwaarschijnlijk de illusie dat een opleiding in het afstandsonderwijs goedkoper is. In de enquêtes is niet doorgevraagd naar welke berekening studenten maken bij hun afweging tussen afstands- en contactonderwijs.

4.2 Kwaliteit van de opleidingen

De kwaliteit van de opleidingen is binnen de monitor vastgesteld op basis van vier kwaliteitsaspecten uit de studentenenquête: studeerbaarheid[33], het oordeel over voorzieningen[34], de kwaliteit van het lesmateriaal en betrokkenheid bij de opleiding[35]. Daarnaast is gevraagd naar het oordeel van studenten over de kwaliteit van de opleiding in het algemeen.

---

33 De studeerbaarheid van een opleiding is vastgesteld door studenten een elftal stellingen voor te leggen, die zij konden waarderen op een vijfpuntsschaal die loopt van *'geldt helemaal niet'* tot *'geldt helemaal wel'*. Twee voorbeelden van studeerbaarheidstellingen zijn: *'De studiebelasting is goed verdeeld over het studiejaar'* en *'Ik ben tevreden over de inhoud van het opleidingsprogramma'*. Alle elf stellingen bij elkaar genomen vormen uiteindelijk een extra maatstaf die de totale studeerbaarheid van de opleiding duidt. Zie ook Bijlage D.

34 Dit betreft de studieruimtes, computers, bibliotheek, collegezalen en het lesmateriaal.

35 Hieronder wordt de waardering van de contacten met mensen van de instelling verstaan. Specifiek gaat het om de gemiddelde waardering van het contact met docenten en de mentor.

Open bestel opleidingen scoren iets beter op studeerbaarheid

De Experimenten Open Bestel hebben op drie van de vier kwaliteitsaspecten en op de totale kwaliteit geen significant effect, zie Tabel 4.3. Wel is er een positief effect aangetoond op de studeerbaarheid van de opleidingen. De studeerbaarheid wordt weliswaar hoger gewaardeerd, maar heeft tegelijk een zeer geringe hogere omvang van 0,06 punt op een schaal van één tot vijf. Op basis hiervan kan worden geconcludeerd dat het de instellingen binnen de Experimenten Open Bestel niet is gelukt om kwalitatief betere opleidingen neer te zetten in het bekostigd hoger onderwijsbestel in verhouding tot reeds bestaande, vergelijkbare opleidingen. Tegelijkertijd doen de opleidingen binnen de Experimenten Open Bestel daar ook niet voor onder.

Tabel 4.3 Studenten binnen het experiment beoordelen studeerbaarheid iets positiever

	Effect Open Bestel	Effect afstandsonderwijs	N
Op studeerbaarheid	0,06 **	n.s.	4.494
Op voorzieningen (SBRM)	n.s.	n.s.	1.015
Op de kwaliteit van het lesmateriaal	n.s.	n.s.	4.398
Op betrokkenheid bij de opleiding	n.s.	- 0,36 *	4.490
Op algehele kwaliteit van de opleiding	*n.s.*	*- 0,28 **	*4.560*

**.= significant op 1%-niveau; * = significant op 5%-niveau
Bron: SEO Economisch Onderzoek, panelanalyse studentenenquêtes (2008-2013).

In Tabel 4.3 is tevens af te lezen dat studenten in het afstandsonderwijs binnen de experimenten een significant lager kwaliteitsoordeel hebben over de opleiding als geheel en specifiek over de betrokkenheid bij de opleiding dan studenten in het contactonderwijs. Deze effecten hebben een bescheiden omvang van respectievelijk 0,28 en 0,36 punt op een schaal van één tot vijf.

4.3 Studieprestaties van studenten

Om de studieprestaties van studenten in beeld te brengen is via studentenenquêtes gevraagd naar een drietal indicatoren, namelijk de studievoortgang[36], het gemiddelde tentamencijfer en de verwachte kans op het behalen van het bachelordiploma. De resultaten van de analyses op deze indicatoren zijn weergegeven in Tabel 4.4.

Op basis van de antwoorden in de enquêtes zijn er geen effecten van de Experimenten Open Bestel op de studieprestaties van studenten vastgesteld. De opleidingen binnen het experiment doen daarom niet onder voor vergelijkbare opleidingen in het bekostigde onderwijs, maar scoren ook niet beter.

[36] De studievoortgang is bepaald aan de hand van het aantal behaalde studiepunten tot dusver ten opzichte van het aantal studiepunten dat behaald had kunnen worden.

Tabel 4.4 Geen effect op studieprestaties door open bestel, wel door afstandsonderwijs

	Effect Open Bestel	Effect afstandsonderwijs	N
Studievoortgang	n.s.	- 0,31 **	4.089
Gemiddeld tentamencijfer	n.s.	+ 0,84 **	4.815
Verwachte diplomakans	n.s.	- 6,39 **	4.082

**.= significant op 1%-niveau; * = significant op 5%-niveau
Bron: SEO Economisch Onderzoek, panelanalyse studentenenquêtes (2008-2013).

In afstandsonderwijs verklaarbaar lagere studieprestaties

Met Tabel 4.4 wordt eveneens aangetoond dat afstandsonderwijs wel effect heeft op de studieprestaties. Zo loopt de studievoortgang gemiddeld achter op dat in het contactonderwijs. Dit zou logischerwijs verklaard kunnen worden doordat studenten in het afstandsonderwijs hun eigen studietempo bepalen en daardoor minder snel de studie doorlopen. Dat is vaak ook een reden om voor afstandsonderwijs te kiezen. Tegelijkertijd zijn studenten in het afstandsonderwijs pessimistischer over het behalen van het bachelordiploma dan in het contactonderwijs. Er is ook een positief effect aangetoond: studenten binnen het afstandsonderwijs behalen gemiddeld hogere cijfers dan studenten binnen contactonderwijs. Of dat ligt aan betere prestaties of een lager prestatiecriterium is niet onderzocht.

Private instellingen zelf geven aan dat studenten binnen het experiment sneller lijken te studeren dan buiten het experiment, al blijkt dit niet uit de studentenenquête. Hiervoor geven zij zelf een aantal verklaringen. Eén instelling wijst op de prijsprikkel die uitgaat van de restitutie van collegegeld bij eerder afstuderen. Een ander heeft het idee dat een groter deel van de studenten werkervaring en/of studeerervaring heeft waardoor zij de opleiding sneller doorlopen. Weer een andere instelling schrijft het toe aan de intensievere begeleiding die zij geven vanuit de extra middelen uit het experiment.

Een verklaring voor de discrepantie tussen de uitkomsten van de monitor op basis van de studentenenquête en de ervaring van instellingen zelf, zou kunnen liggen aan de manier waarop zij hun opleidingen vergelijken. Binnen de monitor worden de private experimentopleidingen vergeleken met dezelfde opleidingen bij bekostigde instellingen[37]. Private instellingen zelf zetten hun experimentopleidingen af tegen de situatie voor het experiment[38] en tegen andere opleidingen die zij aanbieden buiten het experiment. Dat op basis van deze laatste vergelijking de totale studieduur binnen het experiment relatief gunstig is, lijkt te worden bevestigd door de gehouden alumni-enquêtes. Uit de respons op deze enquêtes komt namelijk naar voren dat er meer alumni van private opleidingen binnen het experiment zijn dan buiten het experiment (uit onderzoeksgroep C). Omdat dit gebaseerd is op de respons vanuit de enquête, kan niet met zekerheid worden vastgesteld of het ook representatief is voor de totale populatie. Helaas geven ook de registraties bij DUO onvoldoende inzicht in het aantal afgestudeerden bij private instellingen binnen het experiment[39].

37 In de monitor is ook vergeleken met andere private opleidingen buiten de monitor, maar puur om het effect van afstandsonderwijs vast te stellen.
38 Gegevens van voor het experiment waren niet vrij beschikbaar voor de monitor.
39 Private instellingen hebben namelijk niet consistent doorgegeven welke studenten wanneer zijn afgestudeerd.

4.4 Profijt op de arbeidsmarkt

Met de monitor was ook beoogd om effecten van de Experimenten Open Bestel vast te stellen op de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de opleidingen binnen het experiment. Hiertoe is driemaal een alumni-enquête uitgezet (zie Tabel 2.1). Op basis van de response en uitkomsten van deze enquête is het niet mogelijk gebleken om een effectmeting uit te voeren. Dit heeft als oorzaak dat het aantal afgestudeerden dat gerespondeerd heeft én op het moment van het invullen werkzaam was, te beperkt is[40]. Bovendien kan er niet gecorrigeerd worden voor het effect van afstandsonderwijs, omdat er te weinig observaties zijn van alumni in het afstandsonderwijs buiten het experiment[41]. Doordat deze correctie niet is uit te voeren, zouden eventuele waargenomen verschillen in de arbeidsmarktpositie tussen alumni binnen en buiten het experiment onterecht toegeschreven kunnen worden aan het experiment.

Op basis van de studentenenquête is wel onderzocht of studenten die werken en leren combineren, profijt hebben op de werkvloer van kennis die zij opdoen tijdens de opleiding. Dat profijt blijkt er duidelijk te zijn[42], maar verschilt niet tussen opleidingen binnen en buiten de experimenten.

[40] Van de 283 respondenten uit het experiment zijn er momenteel 71 werkzaam.

[41] Van de 21 respondenten geeft 53 procent aan nog te studeren en 42 procent blijkt gestopt te zijn. Daarmee blijft er slechts één afgestudeerde respondent over die momenteel op zoek is naar werk.

[42] Studenten geven gemiddeld een minimale waardering van 3,6 als profijt, bij een schaal vijfpuntsschaal die loopt van één tot vijf en waarbij een één staat voor heel 'weinig profijt' en vijf voor 'heel veel profijt'.

5 Conclusies en slotbeschouwing

Het tijdelijke experiment met een opener hoger onderwijsbestel heeft in zeer beperkte mate de vooraf verwachte uitwerking gehad op de marktstructuur, het marktgedrag van onderwijsinstellingen en de prestaties van het hoger onderwijs. Dit wordt vooral verklaard door de manier waarop het experiment is opgezet en de voorwaarden die eraan zijn gesteld.

5.1 Conclusies

Welke gevolgen heeft het toelaten van nieuwe partijen binnen het stelsel het bekostigd hoger onderwijs? De Experimenten Open Bestel zijn opgezet om te onderzoeken of een opener bestel de dynamiek van het hoger onderwijs versterkt. Langs de lijn van het Structuur-Gedrag-Prestaties (SGP) model, dat vaak wordt gebruikt voor ordeningsvraagstukken, zijn van 2007 tot 2014 verschillende indicatoren gemonitord die de effecten op de marktstructuur, het marktgedrag van onderwijsinstellingen en de prestaties van het hoger onderwijs hebben vastgesteld.

Beperkte veranderingen structuur en gedrag

Vooraf zijn de effecten van de Experimenten Open Bestel op de structuur van de markt als beperkt ingeschat als gevolg van de tijdelijke status, de beperkte omvang en reikwijdte, en de voorwaarden aan deelname aan het experiment. Deze inschatting wordt door de resultaten van de monitor bevestigd. De structuur van de markt is nauwelijks veranderd door de toetreding van 19 nieuwe hbo-bacheloropleidingen waarvan er 14 worden aangeboden door drie private instellingen. In totaal bestaan er 38 bekostigde hogescholen[43] die bij elkaar honderden hbo-bacheloropleidingen aanbieden.

Door de minimale structuurverandering worden er ook geen grote verschillen waargenomen in het marktgedrag van instellingen tussen opleidingen binnen en buiten de experimenten. Alle instellingen zetten hun opleidingen op de voor hen gebruikelijke manier in de markt en gebruiken daarvoor hun reguliere wervingskanalen. Bekostigde instellingen (SBRM) zijn door het experiment wel meer genoodzaakt om zich te differentiëren door de extra ervaren concurrentie. Bij de invulling van de marketinginspanningen wordt die differentiatie gebruikt om de juiste doelgroepen aan te trekken. Private instellingen noemen in hun marketing expliciet de voordelen voor studenten van deelname aan het experiment. Ook hebben zij kwaliteitsinvesteringen gedaan, zoals het verzorgen van extra begeleiding en het doorontwikkelen van onderwijsmodules in samenwerking met het bedrijfsleven. In de monitor komen deze kwaliteitsinvesteringen echter niet tot uiting in een beter kwaliteitsoordeel over de opleiding als geheel van studenten. Wel wordt de studeerbaarheid iets beter gewaardeerd. Door de voorwaarden van het experiment hebben private instellingen de prijs van opleidingen binnen het experiment moeten verlagen en studeren hun studenten onder dezelfde voorwaarden als studenten in het bekostigd onderwijs.

---

43 Dit aantal is exclusief het onderscheid naar vestigingsplaats per hogeschool.

Minimaal effect op prestaties

De opleidingen binnen de experimenten hebben geen nieuwe doelgroepen aangeboord. De aangetrokken studenten komen qua persoonskenmerken nagenoeg overeen met studenten in het bekostigd hoger onderwijs[44]. Wel hebben alle instellingen te maken gekregen met een toenemende instroom gedurende het experiment. Enkele instellingen ervaren ook een stijging van hun marktaandeel. Binnen deze monitor is niet onderzocht door welke omstandigheden deze ontwikkelingen worden veroorzaakt. Het zou het gevolg van deelname aan het experiment kunnen zijn, maar evenzogoed het gevolg van demografisch of economische ontwikkelingen.

Het totale kwaliteitsoordeel van studenten over hun opleiding verschilt niet binnen en buiten de experimenten. Eén van de vier specifieke kwaliteitsaspecten wordt wel significant hoger gewaardeerd, namelijk de studeerbaarheid van de opleiding. Het verschil is echter zeer beperkt. Er zijn geen significante effecten vastgesteld van de Experimenten Open Bestel op de studieprestaties van studenten, gemeten aan de hand van de studievoortgang op verschillende momenten gedurende de opleiding, de behaalde tentamencijfers en de verwachting met betrekking tot het afsluiten van de opleiding met een bachelordiploma.

Tegelijkertijd toont de monitor overduidelijk aan dat bepaalde prestatie-indicatoren significant afwijken tussen contact- en afstandsonderwijs. Afstandsonderwijsstudenten voelen minder betrokkenheid bij de opleiding en geven een lager kwaliteitsoordeel dan studenten in het contactonderwijs. Ook boeken zij minder studievoortgang en hebben ze pessimistischere verwachtingen over het behalen van het einddiploma. Behaalde tentamencijfers liggen in het afstandsonderwijs daarentegen hoger dan in het contactonderwijs.

Aangetoond is dat studenten die in het afstandsonderwijs studeren daar bewust voor kiezen. Het kunnen studeren naar behoefte geeft hen flexibiliteit en vrijheid die mogelijk verklaren waarom de hierboven genoemde prestatie-indicatoren afwijken in verhouding tot het contactonderwijs. Deze hypothese is echter niet wetenschappelijk te toetsen op basis van de verzamelde gegevens in de monitor.

5.2 Slotbeschouwing

Op basis van de resultaten van het experiment kan niet worden voorspeld of definitieve invoering van een open bestel zal leiden tot betere of slechtere resultaten dan de huidige. Deze uitkomst is afhankelijk van de manier waarop het experiment is opgezet. In deze slotbeschouwing worden om die reden een aantal lessen getrokken die nuttig kunnen zijn voor toekomstige experimenten.

Zorgvuldig en stevig verder experimenteren

Het kabinet heeft in reactie op de commissie Rinnooy Kan aangekondigd te gaan experimenteren met vormen van vraagfinanciering in het deeltijd hoger onderwijs.[45] De aansluiting van het hoger

[44] Voor afstandsonderwijs is de vergelijking met deeltijdopleidingen in het bekostigd onderwijs gemaakt.

[45] Vraagfinanciering stelt andere eisen aan een experiment dan de Experimenten Open Bestel. Gaat het bij een opener bestel om gelijke voorwaarden waaronder (private en publieke) onderwijsinstellingen hun opleidingen kunnen aanbieden, bij vraagfinanciering gaat het vooral om gelijke voorwaarden waaronder studenten kunnen kiezen voor opleidingen.

onderwijs op behoeften van (volwassen) studenten is namelijk nog niet optimaal. Uit de Experimenten Open Bestel blijkt dat studenten een opleiding op prijs en reputatie kiezen, dus is er reden om aan te nemen dat meer keuzevrijheid een positief effect zal hebben op de onderwijsprestaties. Tegelijk lijken studenten niet altijd te kiezen op basis van het juiste beeld van de prijs van opleidingen. Er is dus voldoende aanleiding verder te experimenteren, mits die experimenten zo worden opgezet dat de kans groot is dat ze echt bewijs opleveren voor of tegen een open bestel.

De commissie Rinnooy Kan besteedt al veel aandacht aan de vormgeving van toekomstige experimenten met vraagfinanciering. Deze experimenten zouden groot en sectorbreed moeten worden opgezet, maar tegelijk dient er een experimentele onderzoeksopzet haalbaar te zijn. Er dient een gelijk speelveld voor bekostigde en private aanbieders te worden gecreëerd. Voor het zuiver kunnen vaststellen van effecten is het van belang dat er duidelijke en meetbare succes- of faalcriteria worden opgesteld en dat er op gelet moet worden dat deelnemende instellingen voldoende prikkels hebben om deel te nemen aan onderzoek en openheid te geven over alle relevante gegevens.

Vanuit de Experimenten Open Bestel kan een aantal lessen worden getrokken die in overweging kunnen worden genomen bij de eventuele vormgeving van toekomstige experimenten:

1. Bieden van een toekomstperspectief, zodat toetredende opleidingen bereid zijn te investeren en echt gaan concurreren. De tijdelijkheid van de Experimenten Open Bestel lijkt er mede toe te hebben geleid dat drie toetredende instellingen, en ook de bekostigde instellingen zich niet structureel anders zijn gaan gedragen. Wanneer experimenten langer duren en/of er een toekomstperspectief is dat de bekostiging in stand blijft bij het behalen van bepaalde succescriteria, is de kans groter dat toetredende opleidingen echt de concurrentie doen toenemen. En alleen wanneer de concurrentie voldoende groot is en voldoende lang standhoudt, zullen bestaande aanbieders hun gedrag wellicht (substantieel) veranderen.
2. Meer ruimte bieden aan instellingen die opleidingen flexibel willen en kunnen aanbieden. De belangstelling voor toetreding binnen de Experimenten Open Bestel viel tegen, voornamelijk vanwege de voorwaarden voor deelname. De commissie Rinnooy Kan adviseert de verplichte accreditatie te handhaven, maar ook om ruimte te bieden voor modulair onderwijs en modulaire bekostiging. Vanuit de Experimenten Open Bestel kan worden toegevoegd dat er meer ruimte kan worden geboden voor alternatieve prijsstellingen.
3. Breder experimenteren met het vasthouden versus loslaten van de macrodoelmatigheidstoets in het bekostigde segment. Binnen de Experimenten Open Bestel betrof dit slechts één opleiding. Toetreding na een macrodoelmatigheidstoets leidt in potentie niet of nauwelijks tot extra concurrentie en geeft dus potentieel andere effecten dan toetreding zonder macrodoelmatigheidstoets.
4. Doelmatigheid meten aan de hand van gegevens over kosten. Op basis van de Experimenten Open Bestel kan onvoldoende worden vastgesteld of private en publieke aanbieders efficiënter of effectiever (zijn gaan) werken. Het zou interessant kunnen zijn om te achterhalen of de kosten per student voor het hele stelsel veranderen door toetreding van nieuwe aanbieders.

Literatuur

Adviescommissie 'Flexibel hoger onderwijs voor werkenden' (2014), Flexibel hoger onderwijs voor werkenden.

Baarsma, B., M. Nivard en J. W. Koelewijn (2007), Verslag gesprekken instellingen eerste ronde Experiment Open Bestel Hoger Onderwijs, vertrouwelijke voortgangsnotitie voor OCW/Commissie

Baarsma, B. (2007), Experimenteren met een Open Bestel Hoger Onderwijs, Voortgangsrapportage eerste helft 2007, vertrouwelijke voortgangsrapport voor OCW/Commissie

Berg, E. van den en D. de Graaf (2009), Verslag interviews instellingen Experiment Open Bestel 2009, vertrouwelijke voortgangsnotitie voor OCW/Commissie

Berg, E. van den en A. Heyma (2011), Monitor Experimenten Open Bestel 2011, vertrouwelijke voortgangspresentatie voor OCW/begeleidingscommissie

Berg, E. van den en A. Heyma (2012), Verslag interviews instellingen Experiment Open Bestel 2012, vertrouwelijke voortgangsnotitie voor OCW/begeleidingscommissie

Berg, E. van den en A. Heyma (2013), Verslag Experimenten Open Bestel 2013, vertrouwelijke voortgangsnotitie voor OCW/begeleidingscommissie

Commissie EOBHO (2010), Eindverslag van de Commissie Experimenten Open Bestel Hoger Onderwijs, Een tussenevaluatie van de experimenten.

CPB (2004), Een open bestel in BVE, HBO en WO.

Graaf, D. de en E. van den Berg (2008), Monitor van Experimenten Open Bestel, De eerste meting, vertrouwelijk voortgangsrapport voor OCW/Commissie

Graaf, D. de en E. van den Berg (2009), Monitor Experimenten Open Bestel 2009, Het tweede enquêtejaar, vertrouwelijk voortgangsrapport voor OCW/Commissie

Heyma, A. (2010), Monitor Experimenten Open Bestel 2010, vertrouwelijke voortgangspresentatie voor OCW/begeleidingscommissie

IBO (2004), Open bestel, Interdepartementaal beleidsonderzoek 2003-2004 nr. 2.

Onderwijsraad (2004), Ruimte voor nieuwe aanbieders in het hoger onderwijs.

Bijlage A Lijst met interviewpartners

Tabel A.1 Interviewpartners 2007

Onderwijsinstellingen	**Personen**
Universiteit van Amsterdam	Dhr. Van Beek
Universiteit van Humanistiek	Mevr. Kok
Transnationale Universiteit van Limburg	Dhr. Camp
Nimbas Graduate School of Management	Dhr. De Roon
Theologische Universiteit Broedersweg Kampen	Dhr. De Ruijter
Hogeschool van Amsterdam	Mevr. Peeters
Universiteit Nijenrode	Dhr. Van der Veen
Hogeschool Larenstein	Dhr. Van den Goorbergh
Hogeschool Inholland Den Haag	Dhr. Van Aart
Christelijke Hogeschool Windesheim	Mevr. Bloemen
Saxion Hogescholen	Mevr. Manders
IVA-driebergen	Dhr. Vermei
De Vrije Muziek-Akademie	Dhr. De Vos
HBO Nederland	Dhr. Di Giovanni en dhr. Van der Made
HDMI	Dhr. Molemans
Hogeschool Schumann Akademie	Dhr. Stellingwerf
Hogeschool voor Sociaal Pedagogisch Onderwijs	Mevr. Amsing
Instituut voor Bestuurs-, Beroeps- en Bedrijfsdiensten	Mevr. Bredee
Nationale Luchtvaartschool CAE Hoofddorp	Dhr. Landsman
NEA Transport Hogeschool	Dhr. Krol
Schroevers	Mevr. Van het Klooster
Stichting management opleiding gezondheidszorg Zeeland	Dhr. Dekker
TMO Hogeschool voor Modemanagement	Mevr. Omta
NTI HBO	Dhr. Kolsteren
LOI	Dhr. Kuipers, dhr. Steffens, dhr. Bode, mevr. Wessling, dhr. Van Vliet en dhr. Schoonhagen
Friesland College	Mevr. Wikkerink
ROC Flevoland	Dhr. Van der Veen
ROC van Amsterdam	Dhr. Paschtold
ROC Leiden	Dhr. Bruggeman
Koning Willem I College	Dhr. Duijvelaar
Rijn IJssel College	Dhr. Mol
ROC Horizon College	Dhr. Langenberg en dhr. Van Schalkweijk
NTI	Mevr. Denizalti
Altha Ligua Taaltrainingen	Mevr. Trebillod
Language Academy	Dhr. Hilbers
OMO (Ons Middelbaar Onderwijs)	Dhr. Henderiksen en dhr. Hulsker
Stichting de Nederlandse Fotovakschool	Dhr. Swajcer
Pro Retail Ned. Centrum voor Handelsonderwijs	Dhr. Kolsteren en dhr. Struijk
BAZN de bestuursacademie	Dhr. Brummer
Paepon	Mevr. Bakker

De interviews zijn afgenomen onder opleidingscoördinatoren, directieleden, coördinatoren van gehele afdelingen en werknemers die zich binnen een onderwijsinstelling bezighouden met de onderwijsvisie

van die instelling. Deze onderwijsinstellingen omvatte zowel ho-instellingen die konden meedoen aan het experiment, als ROC's die als aanbieder van taalcursussen voor nieuwkomers ervaring hebben met het openbaar aanbesteden van taalcursussen voor de gemeente.

Tabel A.2 Geïnterviewde personen deelnemers Experimenten Open Bestel

Onderwijsinstellingen	Personen
LOI	Dhr. Bode en dhr. Van Vliet
Christelijke Hogeschool Windesheim	Mevr. Bloemen
Saxion Hogescholen	Mevr. Manders
Hogeschool Inholland Delft	Dhr. Vokurka
Hogeschool Inholland Den Haag	Dhr. Van Aarts en mevr. Biegel
Saxion Next	Mevr. Lohuis, dhr. Sanders en mevr. De Ruiter
HvA Almere	Dhr. Fernig
NTI	Dhr. Kolsteren en dhr. Winkelman

Bijlage B Overzicht opleidingen in monitor

Tabel B.1 Geselecteerde schaduwopleidingen bij de experimentopleidingen

	Experimentopleidingen	Schaduwopleidingen
Experiment A en B	Hbo Informatica (Software Engineering)	Hbo Informatica
	Hbo Bedrijfskundige Informatica	Hbo Informatica
	Hbo Bouwkunde	Hbo Bouwkunde
	Hbo Laborant Klinische Neurofysiologie	Hbo Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek
	Hbo Hartfunctielaborant	Hbo Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek
	Hbo Logistiek en economie	Hbo Logistiek en economie
	Hbo Longfunctieassistent	Hbo Verpleegkunde
	Hbo Rechten	Hbo Rechten
	Hbo Technische informatica	Hbo Informatica
	Hbo Toegepaste psychologie	Hbo Toegepaste psychologie
	Hbo Tweedegraads lerarenopleiding	Hbo Tweedegraads lerarenopleiding
	Hbo SBRM	Hbo SBRM
Onderzoeksgroep C	Hbo Communicatie	Hbo Communicatie
	Hbo Commerciële economie	Hbo Commerciële economie
	Hbo Management, Economie en Recht	Hbo Management, Economie en Recht
	Hbo Accountancy	Hbo Accountancy
	Hbo Fiscale economie	Hbo Fiscale economie
	Hbo Facility management	Hbo Facility management

Bijlage C Responsoverzicht enquêtes

Tabel C.1 Response per enquête

Enquête	Responsaantal	Responspercentage
Studentenenquête 2008	1.613	28%
Studentenenquête 2009	1.992	32%
Studentenenquête 2010	1.998	17%
Studentenenquête 2011	2.065	14%
Studentenenquête 2013	1.654	11%
Alumni-enquête 2011	166	-
Alumni-enquête 2013	444	-
Alumni-enquête 2014	743	10%

Bijlage D Stellingen studeerbaarheid

Tabel D.1 Stellingen studeerbaarheid

Stelling	Omschrijving
Stelling 1	Er is veel overlap tussen de verschillende onderdelen
Stelling 2	De samenhang in het opleidingsprogramma is onduidelijk
Stelling 3	Ik ben tevreden over de inhoud van het opleidingsprogramma
Stelling 4	Er is voldoende ruimte voor invulling van keuzemogelijkheden binnen de opleiding
Stelling 5	De diverse opleidingsonderdelen sluiten goed op elkaar aan
Stelling 6	De studiebelasting is goed verdeeld over het studiejaar
Stelling 7	De tentameneisen zijn vaak onduidelijk
Stelling 8	Bij tentamenvoorbereiding kan ik meestal niet goed inschatten of ik de stof voldoende beheers
Stelling 9	Tentamens waren zwaarder dan ik in redelijkheid had kunnen verwachten
Stelling 10	Tentamens kwamen niet overeen met de tentameneisen
Stelling 11	De leermethode is heel anders dan verwacht

Bijlage E Regressietabellen

Tabel E.1 Effect van het Open Bestel op de leeftijd van studenten binnen Experiment A

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Constante	2,653	0,640	**
Effect Experiment Open Bestel	-0,250	0,726	
Effect afstandsonderwijs	-0,485	0,643	
Duaal (t.o.v. deeltijd)	-4,602	0,640	**
Vrouw (t.o.v. man)	-0,511	0,301	
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	-0,549	0,414	
Niet-westers allochtoon	-0,025	0,629	
Hebben van kinderen (t.o.v. geen kinderen)	8,656	0,281	**
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)	-1,292	0,371	**
Opleiding (t.o.v. Accountancy)			
Bedrijfskundige Informatica	4,726	0,606	**
Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	2,401	1,284	
Bouwkunde	2,991	0,741	**
Commerciële economie	2,377	0,735	**
Communicatie	3,209	0,634	**
Informatica (Software Engineering)	4,229	0,632	**
Management, Economie en Recht	4,228	0,622	**
Rechten	4,625	0,582	**
Technische Informatica	3,656	0,820	**
Facility management	7,035	0,980	**
Fiscale economie	7,738	1,020	**
Hartfunctielaborant	4,643	1,279	**
Laborant Klinische Neurofysiologie	1,312	1,352	
Logistiek en economie	3,737	0,972	**
Toegepaste psychologie	6,151	0,695	**
Longfunctieanalist	4,880	1,830	**
Verpleegkunde	5,152	1,573	**
Sociaal Pedagogische Hulpverlening	2,460	1,561	
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	-0,426	0,328	
2009/2010	0,325	0,398	*
2010/2011	1,452	0,595	
N=3.308; R^2=0,3117			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.2 Effect van het Open Bestel op de leeftijd van studenten binnen Experiment B

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Constante	2,036	0,145	**
Effect Experiment Open Bestel	0,519	0,187	**
Vrouw (t.o.v. man)	-0,284	0,157	
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	0,586	0,292	*
Niet-westers allochtoon	-0,123	0,358	
Hebben van kinderen (t.o.v. geen kinderen)	8,130	0,843	**
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)	0,326	0,145	*
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	-1,025	0,166	**
2009/2010	-0,458	0,201	*
2010/2011	-0,277	0,585	
N=964; R^2=0,1332			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.3 Effect van het Open Bestel op geslacht van studenten binnen Experiment A

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Constante	0,912	0,242	
Effect Experiment Open Bestel	0,816	0,208	
Effect afstandsonderwijs	1,816	0,383	**
Duaal (t.o.v. deeltijd)	0,872	0,193	
Vrouw (t.o.v. man)	0,994	0,006	
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	1,491	0,203	**
Niet-westers allochtoon	0,949	0,200	
Hebben van kinderen (t.o.v. geen kinderen)	1,027	0,120	
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)	0,676	0,094	**
Opleiding (t.o.v. Accountancy)			
Bedrijfskundige Informatica	0,184	0,042	**
Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	3,901	1,529	**
Bouwkunde	0,308	0,083	**
Commerciële economie	0,998	0,219	
Communicatie	4,456	0,862	**
Informatica (Software Engineering)	0,160	0,040	**
Management, Economie en Recht	1,426	0,263	
Rechten	2,361	0,417	**
Technische Informatica	0,114	0,045	**
Facility management	0,825	0,243	
Fiscale economie	0,547	0,178	
Hartfunctielaborant	10,202	7,914	**
Logistiek en economie	0,254	0,098	**
Toegepaste psychologie	4,664	1,130	**
Longfunctieanalist	6,311	6,920	
Verpleegkunde	7,480	4,291	**
Sociaal Pedagogische Hulpverlening	6,752	3,595	**
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	1,161	0,131	
2009/2010	1,066	0,145	
2010/2011	1,343	0,293	
N=2.946; R^2=0,2118			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.4 Effect van het Open Bestel op geslacht van studenten binnen Experiment B

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Constante	0,536	0,681	
Effect Experiment Open Bestel	0,296	0,185	
Vrouw (t.o.v. man)	-0,059	0,033	
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	0,256	0,282	
Niet-westers allochtoon	0,692	0,331	*
Hebben van kinderen (t.o.v. geen kinderen)	1,673	0,856	
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)	-0,424	0,147	**
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	-0,349	0,172	*
2009/2010	-0,120	0,200	
2010/2011	-0,137	0,569	
N=964; R^2=0,0202			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.5 Effect van het Open Bestel op het hebben van kinderen binnen Experiment A

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Constante	0,001	0,000	**
Effect Experiment Open Bestel	1,471	0,440	*
Effect afstandsonderwijs	1,470	0,334	
Duaal (t.o.v. deeltijd)	0,786	0,264	
Vrouw (t.o.v. man)	1,024	0,112	
Leeftijd	1,162	0,007	**
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	1,869	0,265	**
Niet-westers allochtoon	1,216	0,260	
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)	3,912	0,621	**
Opleiding (t.o.v. Accountancy)			
Bedrijfskundige Informatica	1,005	0,255	
Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	0,523	0,317	
Bouwkunde	0,784	0,249	
Commerciële economie	1,085	0,319	
Communicatie	0,746	0,207	
Informatica (Software Engineering)	0,899	0,238	
Management, Economie en Recht	1,359	0,346	
Rechten	1,113	0,275	
Technische Informatica	1,322	0,413	
Facility management	1,053	0,381	
Fiscale economie	1,669	0,648	
Hartfunctielaborant	1,772	0,835	
Laborant Klinische Neurofysiologie	0,954	0,490	
Logistiek en economie	0,456	0,186	
Toegepaste psychologie	1,135	0,320	
Longfunctieanalist	0,892	0,589	
Verpleegkunde	1,398	0,807	
Sociaal Pedagogische Hulpverlening	0,492	0,352	
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	1,008	0,121	
2009/2010	0,828	0,121	
2010/2011	0,731	0,158	
N=3.230; R^2=0,2623			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.6 Effect van het Open Bestel op het hebben van kinderen binnen Experiment B

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Constante	-14,571	3,067	**
Effect Experiment Open Bestel	0,480	1,111	
Vrouw (t.o.v. man)	0,783	0,890	
Leeftijd	0,435	0,135	**
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	0,810	1,145	
Niet-westers allochtoon			
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)	0,370	0,927	
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	-0,854	1,076	
N=703; R^2=0,3171			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.7 Effect van het Open Bestel op etniciteit binnen Experiment A

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Constante	0,188	0,062	**
Effect Experiment Open Bestel	0,761	0,205	
Effect afstandsonderwijs	1,589	0,364	*
Duaal (t.o.v. deeltijd)	1,392	0,343	
Vrouw (t.o.v. man)	1,291	0,157	*
Leeftijd	0,987	0,008	
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)	1,264	0,221	
Hebben van kinderen (t.o.v. geen kinderen)	1,794	0,238	**
Opleiding (t.o.v. Accountancy)			
Bedrijfskundige Informatica	0,961	0,232	
Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	0,754	0,392	
Bouwkunde	0,697	0,223	
Commerciële economie	0,886	0,252	
Communicatie	0,784	0,193	
Informatica (Software Engineering)	1,084	0,271	
Management, Economie en Recht	0,870	0,209	
Rechten	0,779	0,180	
Technische Informatica	0,556	0,207	
Facility management	0,622	0,255	
Fiscale economie	1,143	0,438	
Hartfunctielaborant	0,702	0,433	
Laborant Klinische Neurofysiologie	0,330	0,260	
Logistiek en economie	1,036	0,420	
Toegepaste psychologie	0,638	0,192	
Longfunctieanalist	2,162	1,708	
Verpleegkunde	0,644	0,423	
Sociaal Pedagogische Hulpverlening			
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	0,919	0,123	
2009/2010	1,072	0,174	
2010/2011	0,852	0,218	
N=2.852; R^2=0,0189			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.8 Effect van het Open Bestel op etniciteit binnen Experiment B

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Constante	-4,382	0,984	**
Effect Experiment Open Bestel	-0,173	0,285	
Vrouw (t.o.v. man)	0,487	0,227	*
Leeftijd	0,111	0,047	*
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)	-0,344	0,221	
Hebben van kinderen (t.o.v. geen kinderen)	-1,103	1,548	
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	0,037	0,270	
2009/2010	0,441	0,283	
2010/2011	1,413	0,589	*
N=868; R^2=0,0330			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.9 Effect van het Open Bestel op werksituatie binnen Experiment A

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Constante	2,600	0,302	**
Effect Experiment Open Bestel	-0,379	0,312	
Effect afstandsonderwijs	-0,279	0,283	
Duaal (t.o.v. deeltijd)	-0,992	0,238	**
Vrouw (t.o.v. man)	-0,503	0,133	**
Leeftijd	-0,020	0,007	**
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	0,065	0,190	
Niet-westers allochtoon	0,636	0,358	
Hebben van kinderen (t.o.v. geen kinderen)	1,258	0,149	**
Opleiding (t.o.v. Accountancy)			
Bedrijfskundige Informatica	0,286	0,268	
Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	0,695	0,648	
Bouwkunde	0,180	0,304	
Commerciële economie	0,092	0,333	
Communicatie	-0,151	0,254	
Informatica (Software Engineering)	0,088	0,270	
Management, Economie en Recht	0,301	0,287	
Rechten	0,172	0,252	
Technische Informatica	0,688	0,368	
Facility management	0,039	0,460	
Fiscale economie	-0,089	0,498	
Hartfunctielaborant	0,530	0,478	
Laborant Klinische Neurofysiologie	0,821	0,517	
Logistiek en economie	0,385	0,410	
Toegepaste psychologie	-0,363	0,279	
Longfunctieanalist	0,117	0,618	
Verpleegkunde	-0,699	0,567	
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	-0,033	0,149	
2009/2010	0,286	0,181	
2010/2011	-0,121	0,239	
N=3.205; R^2=0,1461			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.10 Effect van het Open Bestel op werksituatie binnen Experiment B

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Constante	-2,996	0,750	**
Effect Experiment Open Bestel	0,242	0,182	
Vrouw (t.o.v. man)	-0,362	0,154	*
Leeftijd	0,159	0,037	**
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	-0,668	0,279	*
Niet-westers allochtoon	0,201	0,333	
Hebben van kinderen (t.o.v. geen kinderen)	0,169	0,916	
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	-0,014	0,166	
2009/2010	-0,004	0,193	
2010/2011	-0,784	0,571	
N=928; R^2=0,0862			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.11 Effect van het Open Bestel op het in bezit zijn van een mbo4-diploma binnen Experiment A

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Constante	-20,878	0,337	**
Effect Experiment Open Bestel	-0,142	0,254	
Effect afstandsonderwijs	0,249	0,217	
Duaal (t.o.v. deeltijd)	1,294	0,221	**
Vrouw (t.o.v. man)	-0,073	0,107	
Leeftijd	-0,034	0,007	**
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	0,244	0,138	
Niet-westers allochtoon	-0,274	0,236	
Hebben van kinderen (t.o.v. geen kinderen)	0,045	0,124	
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)	1,378	0,198	**
Opleiding (t.o.v. Accountancy)			
Bedrijfskundige Informatica	0,762	0,234	**
Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	0,331	0,451	
Bouwkunde	0,867	0,275	**
Commerciële economie	0,896	0,267	**
Communicatie	1,103	0,235	**
Informatica (Software Engineering)	1,117	0,240	**
Management, Economie en Recht	0,998	0,234	**
Rechten	1,057	0,226	**
Technische Informatica	1,267	0,306	**
Facility management	1,015	0,350	**
Fiscale economie	0,134	0,421	
Hartfunctielaborant	2,342	0,673	**
Laborant Klinische Neurofysiologie	-0,486	0,799	
Logistiek en economie	0,605	0,400	
Toegepaste psychologie	0,953	0,294	**
Longfunctieanalist	0,216	1,182	
Verpleegkunde	0,817	0,633	
Sociaal Pedagogische Hulpverlening	2,010	0,557	**
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	0,064	0,114	
2009/2010	0,287	0,147	
2010/2011	0,246	0,262	
N=2.430; R^2=0,0599			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.12 Effect van het Open Bestel op het in bezit zijn van een mbo4-diploma binnen Experiment B

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Constante	-7,411	0,959	**
Effect Experiment Open Bestel	0,307	0,221	
Vrouw (t.o.v. man)	0,127	0,197	
Leeftijd	0,297	0,046	**
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	-0,162	0,343	
Niet-westers allochtoon	-0,310	0,461	
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)	-0,031	0,182	
Hebben van kinderen (t.o.v. geen kinderen)	-2,413	1,567	
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	0,312	0,213	
2009/2010	0,351	0,255	
2010/2011	-0,037	0,697	
N=765; R^2=0,0658			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.13 Effect van het Open Bestel op het in bezit zijn van een ho-diploma binnen Experiment A

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Constante	0,113	0,036	**
Effect Experiment Open Bestel	1,178	0,336	
Effect afstandsonderwijs	0,638	0,157	
Duaal (t.o.v. deeltijd)	0,598	0,159	
Vrouw (t.o.v. man)	1,531	0,175	**
Leeftijd	1,024	0,007	**
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	1,152	0,173	
Niet-westers allochtoon	1,034	0,245	
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)	0,976	0,126	
Hebben van kinderen (t.o.v. geen kinderen)	1,999	0,363	**
Opleiding (t.o.v. Accountancy)			
Bedrijfskundige Informatica	0,530	0,117	**
Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	1,931	0,754	
Bouwkunde	1,077	0,279	
Commerciële economie	0,272	0,081	**
Communicatie	0,408	0,095	**
Informatica (Software Engineering)	0,552	0,130	*
Management, Economie en Recht	0,312	0,072	**
Rechten	0,321	0,069	**
Technische Informatica	0,455	0,151	*
Facility management	0,297	0,111	**
Fiscale economie	1,440	0,472	
Laborant Klinische Neurofysiologie	0,938	0,526	
Logistiek en economie	0,492	0,192	
Toegepaste psychologie	0,695	0,186	
Longfunctieanalist	1,304	1,216	
Verpleegkunde	0,411	0,240	
Sociaal Pedagogische Hulpverlening	0,462	0,254	
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	1,380	0,171	**
2009/2010	1,853	0,289	**
2010/2011	2,440	0,641	**
N=2.706; R^2=0,1118			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.14 Effect van het Open Bestel op het in bezit zijn van een ho-diploma binnen Experiment B

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Constante	-7,483	2,017	**
Effect Experiment Open Bestel	-0,366	0,578	
Vrouw (t.o.v. man)	0,343	0,434	
Leeftijd	0,204	0,096	*
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	-0,049	0,771	
Niet-westers allochtoon	-0,424	1,067	
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)	-0,166	0,418	
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	-0,016	0,493	
2009/2010	0,416	0,540	
N=745; R^2=0,0269			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.15 Effect van het Open Bestel op studeerbaarheid van opleidingen binnen het experiment

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Constante	3,228	0,174	**
Effect afstandsonderwijs	0,021	0,030	
Effect Experiment Open Bestel	0,056	0,027	*
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)			
Werkuren per week >= 12	0,004	0,031	
Werkuren per week < 12	0,005	0,037	
Vooropleiding (t.o.v. havo)			
Lager dan mbo-4	-0,064	0,034	
Mbo-4	-0,070	0,024	**
Vwo	-0,004	0,039	
Ho-diploma	0,021	0,027	
Buitenlands vo	-0,089	0,095	
Eindexamencijfer	0,000	0,008	
Zittenblijver in vo (t.o.v. geen zittenblijver)	0,009	0,017	
Leeftijd	0,014	0,005	**
Leeftijd^2	0,000	0,000	*
Vrouw (t.o.v. man)	0,038	0,018	*
Hebben van kinderen (t.o.v. geen kinderen)	-0,004	0,022	
Woonsituatie (t.o.v. alleenwonend)			
Samenwonend	0,031	0,021	
Inwonend bij ouders	-0,013	0,026	
Anders	0,091	0,052	
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	-0,049	0,025	
Niet-westers allochtoon	-0,060	0,032	
1e generatie ho	-0,002	0,016	
Voltijd (t.o.v. deeltijd)	0,086	0,043	*
Aantal dagen bezig met studie	-0,030	0,024	
Opleiding (t.o.v. Accountancy)			
Bedrijfskundige Informatica	-0,002	0,046	
Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	-0,011	0,086	
Bouwkunde	-0,054	0,061	
Commerciële economie	0,008	0,053	
Communicatie	0,052	0,047	
Informatica (Software Engineering)	0,023	0,049	
Management, Economie en Recht	-0,009	0,046	
Rechten	-0,007	0,043	
SBRM	-0,151	0,056	**
Technische Informatica	0,025	0,065	
Facility management	-0,033	0,063	
Fiscale economie	-0,199	0,074	**
Hartfunctielaborant	-0,250	0,098	*
Laborant Klinische Neurofysiologie	-0,242	0,083	**
Leraar vo 2e gr. Nederlands	-0,039	0,063	
Logistiek en economie	-0,127	0,070	
Toegepaste psychologie	-0,039	0,048	

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Longfunctieanalist	-0,347	0,164	*
Verpleegkunde	-0,319	0,113	**
Sociaal Pedagogische Hulpverlening	0,104	0,091	
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	0,018	0,020	
2009/2010	0,044	0,023	
2010/2011	0,002	0,041	
N=4.494; R^2=0,0519			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.16 Effect van het Open Bestel op de beoordeling van opleidingsvoorzieningen binnen Experiment B

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Constante	3,530	0,881	**
Effect Experiment Open Bestel	-0,001	0,066	
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)			
Werkuren per week >= 12	-0,072	0,072	
Werkuren per week < 12	-0,049	0,077	
Vooropleiding (t.o.v. havo)			
Lager dan mbo-4	-0,236	0,158	
Mbo-4	0,096	0,077	
Vwo	-0,252	0,095	*
Ho-diploma	0,134	0,164	
Buitenlands vo	0,506	0,470	
Eindexamencijfer	-0,036	0,049	
Zittenblijver in vo (t.o.v. geen zittenblijver)	0,011	0,062	
Leeftijd	0,017	0,037	
Leeftijd^2	-0,001	0,001	
Vrouw (t.o.v. man)	-0,048	0,056	
Hebben van kinderen (t.o.v. geen kinderen)	-0,057	0,274	
Woonsituatie (t.o.v. alleenwonend)			
Samenwonend	0,033	0,110	
Inwonend bij ouders	0,087	0,076	
Anders	0,186	0,148	
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	-0,012	0,087	
Niet-westers allochtoon	0,065	0,132	
1e generatie ho	0,007	0,049	
Aantal dagen bezig met studie	0,049	0,101	
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	-0,004	0,056	
2009/2010	-0,282	0,071	**
2010/2011	-0,233	0,226	
N=1.015; R^2=0,0665			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.17 Effect van het Open Bestel op de beoordeling van het lesmateriaal binnen het experiment

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Effect afstandsonderwijs	0,230	0,145	
Effect Experiment Open Bestel	0,211	0,132	
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)			
Werkuren per week >= 12	0,078	0,130	
Werkuren per week < 12	0,312	0,172	
Vooropleiding (t.o.v. havo)			
Lager dan mbo-4	0,031	0,169	
Mbo-4	0,011	0,113	
Vwo	-0,276	0,174	
Ho-diploma	0,017	0,121	
Buitenlands vo	-0,273	0,641	
Eindexamencijfer	0,034	0,045	
Zittenblijver in vo (t.o.v. geen zittenblijver)	0,094	0,074	
Leeftijd	0,017	0,020	
$Leeftijd^2$	0,000	0,000	
Vrouw (t.o.v. man)	0,007	0,076	
Hebben van kinderen (t.o.v. geen kinderen)	0,029	0,091	
Woonsituatie (t.o.v. alleenwonend)			
Samenwonend	-0,008	0,092	
Inwonend bij ouders	-0,073	0,108	
Anders	-0,007	0,209	
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	0,028	0,117	
Niet-westers allochtoon	0,318	0,143	*
1e generatie ho	0,011	0,069	
Voltijd (t.o.v. deeltijd)	0,039	0,190	
Aantal dagen bezig met studie	-0,235	0,118	*
Opleiding (t.o.v. Accountancy)			
Bedrijfskundige Informatica	-0,298	0,182	
Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	0,438	0,390	
Bouwkunde	-0,661	0,252	**
Commerciële economie	0,182	0,226	
Communicatie	0,016	0,198	
Informatica (Software Engineering)	-0,259	0,205	
Management, Economie en Recht	0,226	0,185	
Rechten	0,069	0,177	
SBRM	-0,447	0,234	
Technische Informatica	-0,284	0,276	
Facility management	0,149	0,224	
Fiscale economie	-0,450	0,329	
Hartfunctielaborant	-1,182	0,478	*
Laborant Klinische Neurofysiologie	-1,973	0,348	**
Leraar vo 2e gr. Nederlands	-0,083	0,247	
Logistiek en economie	0,127	0,296	
Toegepaste psychologie	0,799	0,204	**
Longfunctieanalist	-2,755	0,643	**

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Verpleegkunde	-1,347	0,675	*
Sociaal Pedagogische Hulpverlening	0,688	0,378	
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	-0,003	0,087	
2009/2010	-0,160	0,100	
2010/2011	-0,323	0,182	
N=4.398; R^2=0,0298			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.18 Effect van het Open Bestel op de betrokkenheid bij de opleiding binnen het experiment

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Constante	3,930	0,402	**
Effect afstandsonderwijs	-0,359	0,067	**
Effect Experiment Open Bestel	0,077	0,057	
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)			
Werkuren per week >= 12	-0,056	0,066	
Werkuren per week < 12	-0,020	0,079	
Vooropleiding (t.o.v. havo)			
Lager dan mbo-4	-0,025	0,078	
Mbo-4	0,033	0,050	
Vwo	-0,028	0,084	
Ho-diploma	0,028	0,054	
Buitenlands vo	-0,111	0,238	
Eindexamencijfer	0,001	0,020	
Zittenblijver in vo (t.o.v. geen zittenblijver)	0,044	0,034	
Leeftijd	0,010	0,010	
Leeftijd^2	0,000	0,000	
Vrouw (t.o.v. man)	0,057	0,037	
Hebben van kinderen (t.o.v. geen kinderen)	0,061	0,045	
Woonsituatie (t.o.v. alleenwonend)			
Samenwonend	0,100	0,046	*
Inwonend bij ouders	0,050	0,054	
Anders	0,066	0,123	
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	-0,112	0,052	*
Niet-westers allochtoon	-0,036	0,066	
1e generatie ho	-0,002	0,033	
Voltijd (t.o.v. deeltijd)	0,051	0,085	
Aantal dagen bezig met studie	-0,103	0,054	
Opleiding (t.o.v. Accountancy)			
Bedrijfskundige Informatica	-0,121	0,085	
Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	0,112	0,158	
Bouwkunde	-0,263	0,115	*
Commerciële economie	0,005	0,104	
Communicatie	0,007	0,092	
Informatica (Software Engineering)	-0,132	0,093	
Management, Economie en Recht	-0,129	0,086	
Rechten	-0,030	0,079	
SBRM	-0,026	0,106	
Technische Informatica	0,039	0,121	

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Facility management	0,096	0,115	
Fiscale economie	-0,564	0,153	**
Hartfunctielaborant	-0,211	0,208	
Laborant Klinische Neurofysiologie	-0,603	0,218	**
Leraar vo 2e gr. Nederlands	-0,160	0,118	
Logistiek en economie	-0,106	0,162	
Toegepaste psychologie	0,057	0,091	
Longfunctieanalist	-0,425	0,319	
Verpleegkunde	-0,075	0,249	
Sociaal Pedagogische Hulpverlening	0,080	0,181	
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	0,015	0,040	
2009/2010	0,006	0,048	
2010/2011	-0,017	0,086	
N=4.491; R^2=0,0450			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.19 Effect van het Open Bestel op de algehele kwaliteitsbeoordeling binnen het experiment

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Effect afstandsonderwijs	-0,275	0,144	*
Effect Experiment Open Bestel	0,026	0,130	
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)			
Werkuren per week >= 12	-0,116	0,131	
Werkuren per week < 12	0,033	0,162	
Vooropleiding (t.o.v. havo)			
Lager dan mbo-4	-0,101	0,146	
Mbo-4	0,012	0,102	
Vwo	-0,135	0,181	
Ho-diploma	-0,111	0,114	
Buitenlands vo	-0,466	0,401	
Eindexamencijfer	0,010	0,045	
Zittenblijver in vo (t.o.v. geen zittenblijver)	0,124	0,073	
Leeftijd	0,044	0,020	*
Leeftijd2	-0,001	0,000	*
Vrouw (t.o.v. man)	0,168	0,079	*
Hebben van kinderen (t.o.v. geen kinderen)	0,155	0,096	
Woonsituatie (t.o.v. alleenwonend)			
Samenwonend	0,248	0,094	**
Inwonend bij ouders	0,152	0,112	
Anders	-0,086	0,303	
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	-0,336	0,107	**
Niet-westers allochtoon	-0,199	0,129	
1e generatie ho	0,011	0,070	
Voltijd (t.o.v. deeltijd)	0,021	0,189	
Aantal dagen bezig met studie	-0,467	0,112	**
Opleiding (t.o.v. Accountancy)			
Bedrijfskundige Informatica	-0,027	0,179	
Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	0,479	0,450	
Bouwkunde	-0,156	0,279	
Commerciële economie	0,172	0,211	
Communicatie	0,213	0,199	
Informatica (Software Engineering)	0,137	0,193	
Management, Economie en Recht	0,171	0,191	
Rechten	0,106	0,173	
SBRM	-0,043	0,227	
Technische Informatica	0,108	0,269	
Facility management	0,269	0,251	
Fiscale economie	-0,627	0,297	*

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Hartfunctielaborant	-1,231	0,407	**
Laborant Klinische Neurofysiologie	-0,527	0,392	
Leraar vo 2e gr. Nederlands	-0,491	0,268	
Logistiek en economie	0,043	0,303	
Toegepaste psychologie	0,270	0,198	
Longfunctieanalist	-1,104	0,514	*
Verpleegkunde	-1,025	0,572	
Sociaal Pedagogische Hulpverlening	0,777	0,367	*
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	0,063	0,086	
2009/2010	0,083	0,104	
2010/2011	-0,116	0,192	
N=4.561; R^2=0,0157			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.20 Effect van het Open Bestel op de studievoortgang van studenten binnen het experiment

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Constante	0,238	0,266	
Effect afstandsonderwijs	-0,313	0,036	**
Effect Experiment Open Bestel	-0,030	0,028	
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)			
Werkuren per week >= 12	0,002	0,031	
Werkuren per week < 12	-0,007	0,038	
Vooropleiding (t.o.v. havo)			
Lager dan mbo-4	0,050	0,046	
Mbo-4	-0,002	0,027	
Vwo	0,055	0,046	**
Ho-diploma	0,105	0,036	
Buitenlands vo	-0,153	0,120	
Eindexamencijfer	0,017	0,016	
Zittenblijver in vo (t.o.v. geen zittenblijver)	-0,048	0,019	
Leeftijd	0,036	0,009	**
Leeftijd^2	0,000	0,000	**
Vrouw (t.o.v. man)	0,059	0,019	*
Hebben van kinderen (t.o.v. geen kinderen)	-0,042	0,026	
Woonsituatie (t.o.v. alleenwonend)			
Samenwonend	0,079	0,025	*
Inwonend bij ouders	0,069	0,028	
Anders	0,028	0,054	
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	-0,182	0,027	**
Niet-westers allochtoon	-0,106	0,037	
1e generatie ho	-0,031	0,018	
Voltijd (t.o.v. deeltijd)	0,011	0,044	
Aantal dagen bezig met studie	-0,027	0,032	**
Opleiding (t.o.v. Accountancy)			
Bedrijfskundige Informatica	0,119	0,055	*
Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	0,199	0,097	
Bouwkunde	0,078	0,075	*
Commerciële economie	0,142	0,064	
Communicatie	0,066	0,059	
Informatica (Software Engineering)	0,115	0,060	
Management, Economie en Recht	0,099	0,059	
Rechten	0,123	0,052	
SBRM	0,038	0,063	
Technische Informatica	0,112	0,074	

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Facility management	0,097	0,078	*
Fiscale economie	0,257	0,109	
Hartfunctielaborant	0,164	0,133	**
Laborant Klinische Neurofysiologie	0,437	0,105	*
Leraar vo 2e gr. Nederlands	-0,172	0,078	
Logistiek en economie	0,118	0,083	
Toegepaste psychologie	0,076	0,056	
Longfunctieanalist	0,342	0,197	
Verpleegkunde	0,069	0,161	
Sociaal Pedagogische Hulpverlening	-0,026	0,088	
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	0,017	0,023	
2009/2010	-0,025	0,025	
2010/2011	-0,016	0,049	
N=4.815; R^2=0,0630			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.21 Effect van het Open Bestel op het gemiddelde tentamencijfer van studenten binnen het experiment

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Effect afstandsonderwijs	0,839	0,150	**
Effect Experiment Open Bestel	0,110	0,123	
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)			
Werkuren per week >= 12	0,136	0,117	
Werkuren per week < 12	-0,163	0,139	
Vooropleiding (t.o.v. havo)			
Lager dan mbo-4	-0,094	0,167	
Mbo-4	-0,137	0,102	
Vwo	0,727	0,163	**
Ho-diploma	0,358	0,113	**
Buitenlands vo	-0,267	0,571	
Eindexamencijfer	0,293	0,057	**
Zittenblijver in vo (t.o.v. geen zittenblijver)	-0,177	0,073	*
Leeftijd	0,098	0,023	**
Leeftijd^2	-0,001	0,000	**
Vrouw (t.o.v. man)	0,307	0,070	**
Hebben van kinderen (t.o.v. geen kinderen)	0,059	0,087	
Woonsituatie (t.o.v. alleenwonend)			
Samenwonend	0,354	0,089	**
Inwonend bij ouders	-0,017	0,100	
Anders	0,075	0,232	
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	-0,723	0,107	**
Niet-westers allochtoon	-0,126	0,120	
1e generatie ho	0,091	0,067	
Voltijd (t.o.v. deeltijd)	-0,489	0,148	**
Aantal dagen bezig met studie	-0,292	0,131	*
Opleiding (t.o.v. Accountancy)			
Bedrijfskundige Informatica	1,306	0,199	**
Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	0,767	0,305	*
Bouwkunde	1,131	0,256	**
Commerciële economie	0,734	0,230	**
Communicatie	0,954	0,203	**
Informatica (Software Engineering)	1,437	0,214	**
Management, Economie en Recht	0,842	0,199	**
Rechten	0,738	0,189	**
SBRM	0,740	0,221	**
Technische Informatica	0,843	0,260	**

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Facility management	0,895	0,317	**
Fiscale economie	0,325	0,349	
Hartfunctielaborant	0,613	0,401	
Laborant Klinische Neurofysiologie	0,687	0,366	
Leraar vo 2e gr. Nederlands	0,895	0,255	**
Logistiek en economie	1,152	0,282	**
Toegepaste psychologie	0,307	0,206	
Longfunctieanalist	0,656	0,398	
Verpleegkunde	0,804	0,395	*
Sociaal Pedagogische Hulpverlening	0,769	0,365	*
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	-0,011	0,074	
2009/2010	-0,015	0,096	
2010/2011	-0,600	0,203	**
N=4.815; R^2=0,0630			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

Tabel E.22 Effect van het Open Bestel op de kans om het hbo-bachelordiploma te behalen van de opleidingen binnen het experiment

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Constante	4,874	1,162	**
Effect afstandsonderwijs	-6,389	1,574	**
Effect Experiment Open Bestel	1,936	1,243	
Werkzaam (t.o.v. niet werkzaam)			
Werkuren per week >= 12	0,973	1,353	
Werkuren per week < 12	0,919	1,719	
Vooropleiding (t.o.v. havo)			
Lager dan mbo-4	0,333	1,708	
Mbo-4	0,228	1,070	
Vwo	8,801	1,342	**
Ho-diploma	4,228	1,233	**
Buitenlands vo	3,372	4,330	
Eindexamencijfer	1,000	0,6183	
Zittenblijver in vo (t.o.v. geen zittenblijver)	0,089	0,783	
Leeftijd	1,247	0,388	**
Leeftijd^2	-0,019	0,006	**
Vrouw (t.o.v. man)	1,693	0,771	*
Hebben van kinderen (t.o.v. geen kinderen)	0,271	0,980	
Woonsituatie (t.o.v. alleenwonend)			
Samenwonend	1,845	0,935	*
Inwonend bij ouders	0,259	1,102	
Anders	2,728	2,569	
Etniciteit (t.o.v. autochtoon)			
Westers allochtoon	-2,205	1,101	*
Niet-westers allochtoon	-0,032	1,262	
1e generatie ho	0,937	0,749	
Voltijd (t.o.v. deeltijd)	1,752	1,712	
Aantal dagen bezig met studie	0,030	0,021	
Opleiding (t.o.v. Accountancy)			
Bedrijfskundige Informatica	-2,438	1,864	
Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	-9,503	5,273	
Bouwkunde	0,567	2,353	
Commerciële economie	-0,307	2,211	
Communicatie	0,409	1,874	
Informatica (Software Engineering)	-4,229	2,322	
Management, Economie en Recht	0,248	1,875	
Rechten	-1,724	1,759	
SBRM	-3,931	2,193	
Technische Informatica	-0,073	2,591	

Variabele	Coëfficiënt	St. fout	Sign.
Facility management	-0,782	2,697	
Fiscale economie	6,406	2,301	**
Hartfunctielaborant	1,248	5,145	
Laborant Klinische Neurofysiologie	5,578	3,334	
Leraar vo 2e gr. Nederlands	-0,967	2,914	
Logistiek en economie	-0,895	2,620	
Toegepaste psychologie	-3,348	2,198	
Longfunctieanalist	5,458	3,823	
Verpleegkunde	2,085	2,315	
Sociaal Pedagogische Hulpverlening	-0,728	3,745	
Startjaar (t.o.v. 2007/2008)			
2008/2009	-0,266	0,877	
2009/2010	-0,486	1,055	
2010/2011	0,011	2,227	
N=4.082; R^2=0,0072			

*** significant op 1%-niveau; * significant op 5%-niveau*

Bron: SEO Economisch Onderzoek, enquêtes EOB (2008-2014)

seo economisch onderzoek

Roetersstraat 29 . 1018 WB Amsterdam . T (+31) 20 525 16 30 . F (+31) 20 525 16 86 . www.seo.nl